

LEREN VAN MEEDOEN

**MEEDOEN
ALLE JEUGD
DOOR
SPORT**

Bron van kennis en ervaring

LEREN VAN MEEDOEN

Bron van kennis en ervaring

MEEDOEN
ALLE JEUGD
DOOR SPORT

VOORWOORD

Meedoen Alle Jeugd door Sport is - inmiddels was - een uniek project. Dat was het voor de negen bonden en elf gemeenten die hier met meer dan 500 sportverenigingen uitvoering aan hebben gegeven. Maar ook voor Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) en Nederlandse Sportalliantie (NSA) die vijf jaar lang in opdracht van de ministeries van VWS en VROM (WWI) het zogeheten 'flankerend beleid' hebben ingevuld. NISB en NSA hebben van 2006 tot en met 2010 bijeenkomsten georganiseerd voor de Meedoen-bonden en -gemeenten om met elkaar kennis uit te wisselen, thema's te agenderen en de voortgang te bespreken. Meedoen was dus niet alleen uniek in de maatschappelijke investeringen die vijf jaar lang zijn gedaan in de sportverenigingen. Meedoen was ook uniek als bron van kennis en ervaring, om van te leren.

Vanaf het begin heeft het Mulier Instituut samen met de negen sportbonden de monitoring van de ledencijfers ter hand genomen. Zodoende hielden alle betrokkenen zicht op de kwantitatieve voortgang van Meedoen. Nam de sportdeelname van de jeugd in de achterstandswijken van de grote steden bij de geselecteerde clubs daadwerkelijk toe? Met hoeveel? Elk jaar keken alle clubs, hun sportbonden en de gemeentelijke sportdiensten vol spanning uit naar de nieuwe cijfers. Het bleek goed te gaan met Meedoen, steeds beter eigenlijk. In 2007 een nulmeting, in 2008 een netto stijging van 12.000 jeugdleden, in 2009 was dat aantal gestegen tot 20.000 en eind 2010, bij het einde van de projectperiode staat de teller stil bij een stijging van 26.000 leden van 4 - 23 jaar.

Dat is mooi, zo'n enorm succes, maar er is meer...

Over cijfers kun je het even met elkaar hebben. Maar achter die cijfers zitten de verhalen, de succesvolle elementen, de hardnekkige problematiek, de innovatie, het doorzettingsvermogen van vrijwilligers, de nieuwe koers van sportbonden, de toewijding van gemeentelijke sportdiensten. Achter de cijfers schuilen kwalitatieve aspecten die we met elkaar hebben gedeeld, en die ons in staat hebben gesteld om vooruitgang te boeken.

- Wat moeten we doen om meer islamitische meiden bij de sportclub te krijgen?
- Hoe vergroten we de betrokkenheid van ouders bij de sportvereniging?
- Welke nieuwe organisatievormen hebben gemeenten samen met organisaties in de wijk opgezet om de bewoners sportief te activeren?
- Wat zijn de voordelen van maatschappelijke stages voor Meedoenclubs?
- Welke jeugdprogramma's van de sportbonden werken nu het beste?
- Welke rol hebben gemeenten nu precies gespeeld?
- Waar staan we nu met integratie in de sportwereld?

Dit zijn zo wat vragen die we de afgelopen jaren op de agenda hadden staan. We hebben gaandeweg met vallen en opstaan ervaren welke aanpakken wel en niet werken. NISB en NSA mochten meekijken, verhalen optekenen en die vervolgens weer bespreken met anderen. Ook dat heeft gewerkt. We weten inmiddels veel meer over een aantal Meedoen-thema's dan vijf jaar geleden, en dat willen we delen met alle sportbonden, sportservicebureaus, gemeenten en andere belangstellenden. Vandaar deze 'bundel' met vijf jaar Meedoen-ervaringen. Deze bundel is een praktische tegenhanger van de wetenschappelijke bundel genaamd Samenspel.

Meedoen is formeel gezien een afgesloten project. Maar Meedoen gaat natuurlijk altijd door. Ook in de toekomst willen we ervoor zorgen dat iedereen kan meedoen aan sport. Ik hoop dat u met de inzichten die opgetekend staan in deze 'bundel' inspiratie krijgt om er bij uw bond, gemeente of vereniging mee aan de slag te gaan. Doet u ook mee? Op onze steun kunt u rekenen.

Namens projectteams Meedoen van NISB en NSA

INHOUD

	Pagina
Inleiding	9
1 Allochtone meiden stellen andere voorwaarden aan sportparticipatie	15
2 Diversiteit is kracht	27
3 Meedoen jeugd door gerichte Jeugdsportmarketing	37
4 Maatschappelijke stage in de sport is actief Meedoen	45
5 Nieuwe organisatievormen versterken verenigingen	55
6 Ouderparticipatie begint met kennis over verenigingscultuur	65
7 De sportvereniging als mede-opvoeder	77

COLOFON

Dit is een uitgave in kader van het programma **Meedoen Alle Jeugd door Sport (2006-2010)** van de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Wonen, Wijken en Integratie (WWI). De landelijke projectleiding van dit uitvoeringsprogramma is in handen van het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). NISB voert tevens, met medewerking van de Nederlandse Sport Alliantie (NSA), het ondersteunend beleid uit.

Overige partners in het programma zijn:

Jeugdzorg Nederland (sportzorgtrajecten);
WJH Mulier Instituut
DSP-groep
NOC*NSF

Tekst: Willie Westerhof, Lianne van de Palen, Rebecca Beck, Silvia Crevels, Bram Buiting, Klaasjan Takken, Annemarie de Mooij, Carlijn Hoedemaker.

Tekstredactie: Roel Mazure

Vormgeving: Christa Floor

Drukwerk: Drukmotief, Apeldoorn

Fotografie: Willem Mes, VVB foto, NISB, en sportbonden

© NISB, Ede, februari 2011

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welk andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen

Postbus 643

6710 BP Ede

T: 0318 - 490 900

E: info@nisb.nl

W: www.nisb.nl

www.meedoenallejeugddoorsport.nl

LEREN VAN MEEDOEN

Bron van kennis en ervaring

EEN KLEINE INLEIDING OP INTEGRATIEBELEID IN DE SPORT

1 Integratie/Uitdegradatie

Het integratiebeleid is waarschijnlijk het meest bekritiseerde beleid in Nederland. Vanaf het begin van de jaren negentig is sprake van een verharding van het debat rond dit thema. Politici rekenden af met de in hun ogen softe aanpak van de jaren zeventig en tachtig waarin overheden en welzijnsorganisaties allochtonen zouden hebben 'doodgeknuffeld'.

Sinds het laatste kabinet Balkenende gaat het om meedoen aan de Nederlandse samenleving, aan Nederlandse organisaties volgens de in Nederland opgebouwde tradities. Zo ook in de Nederlandse sport: Meedoen Alle Jeugd door Sport is in 2006 opgezet als vijfjarig programma Meedoen allochtone jeugd door sport. Inderdaad, elk kind moet kunnen sporten, zij het dat allochtone kinderen net even een duwtje extra nodig hebben om toe te treden tot het zo kenmerkende Nederlandse verenigingsleven. Terugkijkend kan deze periode in drie fases onderscheiden worden, namelijk een eerste fase van zelforganisatie van migrantengroepen (1975 – 1990), een tweede fase van gemeentelijke sportstimulering (1990 – 2005) en een pas recent ingetreden derde fase van particulier initiatief (2006 – heden).

2 Zelforganisatie (1975 – 1990)

De eerste clubs

Vanaf ongeveer 1975 gingen steeds meer groepen migranten, Surinamers en Turken voorop, zich verenigingen in eigen verbanden. Deze zelforganisaties richtten zich onder meer op sport, gezelligheid en sociale activiteiten. Hieruit ontstonden ook de eerste sportclubs van migranten, die na verloop van tijd tegen elkaar uit kwamen in eigen competities. Het waren vooral de mannen die de behoefte hadden om in teamverband tegen elkaar te voetballen, honk- en softballen en cricketen. Na verloop van tijd gingen deze clubs deel uitmaken van de reguliere competities onder auspiciën van de Nederlandse sportbonden.

Tweesporenbeleid

Toen de overheid tot het besef kwam dat steeds meer migranten zich blijvend in Nederland gingen vestigen, moest hiervoor een minderhedenbeleid worden ontwikkeld. In 1985 bracht het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) de nota 'Sport en minderheden' uit. Deze nota maakte duidelijk dat migranten extra aandacht nodig hadden in het sportbeleid. Omdat zij zeer sterk ondervertegenwoordigd waren in de sport, moest sportdeelname onder hen sterk gestimuleerd worden. Hiervoor waren twee sporen: Nederlandse sportorganisaties dienden hun poorten te openen voor migranten, én migranten kregen de mogelijkheid om in eigen organisaties te sporten. Het ministerie ontwikkelde een subsidieregeling om langs deze sporen de sportdeelname van migranten te verhogen.

De eerste subsidieregeling

De eerste serieuze sportdeelnameonderzoeken aan het eind van de jaren tachtig logen er niet om. Vooral Marokkanen en Turken deden weinig aan sport, wat voor een aanzienlijk deel kon worden toegeschreven aan de non-participatie van islamitische vrouwen en meisjes. Marokkaanse en Turkse jongens in de basisschoolleeftijd kwamen nog het dichtst in de buurt van het landelijk gemiddelde.

De subsidieregeling van het ministerie leverde structureel niets op. Dat is ook niet vreemd, omdat het budget ongeveer een miljoen gulden bedroeg. Hiermee financierde WVC enkele honderden lokale projecten, die varieerden van het oprichten van een karateclub in een buurthuis tot het organiseren van een instuif in de gemeentelijke sporthal voor allochtone kinderen. Van dergelijke initiatieven was een paar jaar later niets meer over.

3 Gemeentelijke sportstimulering (1990 – 2005)

Redenen voor achterstand

De grote steden en landelijke sportkoepels hadden sportconsulenten aangesteld die zich specifiek met 'allochtonen en sport' gingen bezighouden. Onderzoekers gaven aan dat de leden van de grootste groepen immigranten afkomstig zijn uit de laagste sociaal economische klassen in de rurale gebieden en arme wijken van grote steden in de landen van herkomst. Ook in Nederland behoorden deze groepen tot de lage sociaal economische klasse die minder vaak aan sport doet dan de middenklasse.

Daarnaast was de sporttraditie in deze landen van herkomst niet zo wijdverbreid onder de bevolking als in Nederland. Deze traditie bleek ook nog eens beperkt omdat er veel minder takken van sport gedurende slechts een korte periode worden

beoefend. Bovendien gold daar dat sport, zoals in het Nederland van de jaren vijftig, een jong menselijke activiteit is, of eigenlijk: een jong mannelijke activiteit. Vrouwen worden daarbij niet geacht aan sport deel te nemen. Verder is het verenigingsleven zoals dat in Nederland is geworteld, een onbekend verschijnsel in Turkije en Marokko, en in zekere zin ook in Suriname en de Antillen. Bestuur, commissies, vrijwilligerswerk, contributie, Sinterklaasfeest, elftalbegeleider, kantine, kleedkamer vegen... voor Arie Bakker gesneden koek, voor Abdel Bourriani een onbegrepen systeemwereld.

Sportverenigingen

Omgekeerd stonden Nederlandse sportverenigingen met hun rug naar de nieuwkomers die zich rond hun sportaccommodaties hadden gevestigd. Zij hadden geen benul, maar eigenlijk ook geen belang bij de opgave hoe zij allochtonen in hun vertrouwde vereniging konden betrekken. 'Bij ons is iedereen welkom' luidde het bij de meeste verenigingen, maar gebleken was de één net wat meer welkom is dan de ander. Het zal niet zonder reden zijn geweest dat halverwege de jaren negentig de eerste

onderzoeken naar discriminatie en anti-discriminatiecodes in de sport gehouden werden. In de media was toen al langere tijd sprake van een groeiend aantal geweldsincidenten op en rond de voetbalvelden bij wedstrijden met allochtone teams. Toch was er maar weinig serieuze aandacht voor sportparticipatie van allochtonen in verenigingsverband. Grote gemeenten voerden weliswaar een actief sportstimuleringsbeleid, maar hinkten eigenlijk steeds op twee gedachten. Aan de ene kant besteedden zij zo nu en dan aandacht aan allochtonen als doelgroep van beleid, maar kwamen daar niet ver mee. Hiervoor ontbrak het aan prioriteit en dus aan structurele maatregelen, of een weldoordachte visie. Aan de andere kant leidde de sociale vernieuwing van begin jaren negentig ertoe dat achterstandswijken (waar de meeste allochtone wonen) in het bestuurlijke vizier kwamen, en dat juist daar het geld geïnvesteerd moest worden. De sport kwam hier bekaaid vanaf. En belangrijker nog, deze gebiedsgerichte benadering, de nog steeds toegepaste wijkaanpak, kreeg voorrang voor een doelgroepgerichte benadering. Sportverenigingen stonden daarbij letterlijk aan de zijlijn van sportstimulering.

Gemeentelijk aanbod

Gemeentelijke sportconsulenten organiseerden zelf sportactiviteiten voor bewoners van achterstandswijken, sportbuurtwerkers deden datzelfde voor de jeugd op de pleintjes of in het buurthuis. Van doorstroming naar sportverenigingen was geen sprake, althans, dat was geen doel van dit beleid. Het ging om participatie, niet om integratie. Wel was er in deze periode discussie over het tweesporenbeleid: zelforganisatie stimuleren of deelname in algemene verenigingen? Is het stimuleren van zelforganisatie van allochtonen in eigen verenigingen maatschappelijk wenselijk? Steeds meer gemeenten en organisaties vonden dit onwenselijk, terwijl wetenschappers zich juist uitspraken voor het bieden van ondersteuning aan migrantensportverenigingen. Wetenschappers voerden hierbij het argument aan dat zelforganisatie bevorderend is voor kadervorming, het dragen van verantwoordelijkheid en daarmee integratie in de Nederlandse sportcultuur. Maar als we realistisch zijn hoorde de discussie daar helemaal niet over te gaan. In het midden van de jaren negentig sportte slechts 7% van de allochtonen bij een migrantenvereniging, en de rest daarbuiten. Dat percentage nam toen al enkele jaren af.

4 Particulier initiatief (2006 – nu)

Maatschappelijke betekenis van sport

In de jaren negentig groeide het besef dat sport in potentie een grote maatschappelijke betekenis heeft. Het is eerder de overheid dan de sportsector zelf die deze maatschappelijke betekenis actief uitdraagt. Met sport als middel kunnen andere maatschappelijke doelen wellicht nagestreefd worden, bijvoorbeeld integratie van nieuwkomers. Bewijzen hiervoor zijn niet ruim voorhanden. De sterke ondervertegenwoordiging van allochtonen in de sport wijst niet zondermeer in die richting. Toch zijn het vaak voorbeelden uit de sportsector die voor het voetlicht worden gebracht om te laten zien dat het in de sport wel kan: het sportdomein als kweekvijver van integratie en succesvol multiculturalisme. Meestal betreft dit grootse prestaties in de topsport met een hoge PR waarde, denk aan Oranje, de traditionele top 3 Ajax, Feyenoord en PSV vanaf het einde van de jaren tachtig, boksers, kickboxers, judoka's, atleten en honkballers. Hier hoeft geen overheid aan te pas te komen. Dit is particulier initiatief van allochtone sporters, Nederlandse sportverenigingen en sportbonden.

Integratie in de georganiseerde sport

Dat geldt in zekere zin ook voor de breedtesport. In de grote steden is te zien dat de jeugdafdelingen van de voetbal-, basketball- en vechtsportclubs langzaam aan en soms ook sneller dan verwacht verkleuren. Dit zijn de takken van sport die

in de grootste landen van herkomst al populariteit genieten, en de jeugd tot de verbeelding spreken. Integratie van jeugd in de sportverenigingen staat in het huidige beleid van rijksoverheid, grote steden en sportbonden voorop. Dat past ook bij het meedoenadagium en het Olympisch Plan 2028. Het zijn uiteindelijk de sportverenigingen in de steden die dit moeten waarmaken, en terecht: zij zijn immers de sportaanbieders bij uitstek die structuur en continuïteit bieden. Om levensvatbaar te blijven zal hun 'product' ook afgenomen moeten worden door de nieuwe klandizie in de buurt.

Sportverenigingen in de grote steden kunnen daarbij terugvallen op samenwerkingspartners die het aanbod en de kwaliteit van de clubs vergroten, zoals de gemeente en de scholen bij sportstimulering en de bonden bij het ondersteunen van het vrijwillig kader van clubs. Het betrekken van allochtone ouders bij sportverenigingen, het opleiden van en ruimte geven aan allochtoon kader, het begeleiden van allochtone jeugd in de vereniging en het ontwikkelen van eigentijdse sportvarianten die de jeugd aanspreken zijn aspecten die blijvend aandacht behoeven. Het meedoenproces laat hoopgevende resultaten zien, maar maakt ook duidelijk dat er nog veel meer winst is te behalen in nog meer steden, bij nog meer sportbonden en vooral: voor nog veel meer kinderen, de meisjes voorop.

Eric Lagendijk

Programmamanager Meedoen Alle Jeugd door Sport

ALLOCHTONE MEIDEN STELLEN ANDERE VOORWAARDEN AAN SPORTPARTICIPATIE

Rebecca Beck, Annemarie de Mooij en Silvia Crevels

ALLOCHTONE MEIDEN STELLEN ANDERE VOORWAARDEN AAN SPORTPARTICIPATIE

Het werven en behouden van (allochtone) meiden was een speerpunt van het programma Meedoen Alle Jeugd door Sport. Diverse sportverenigingen hebben zich met succes op die doelgroep gestort.

De sportparticipatie van allochtone meiden lag vóór het project Meedoen Alle Jeugd door Sport (Meedoen) ver achter op die van autochtone meisjes. Ook in vergelijking met allochtone jongens hadden allochtone meiden nog een flinke inhaalslag te maken. Daarom vroegen het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), en het ministerie van Wonen, Wijken en Integratie (WWI) bij de start van Meedoen bijzondere aandacht voor deze doelgroep.

Na ruim vier jaar Meedoen is de achterstand van deze meiden verkleind. Bij verschillende sportverenigingen is enorme vooruitgang geboekt. De deelnamecijfers van deze groep bij de Meedoen-clubs zijn gemiddeld meer dan verdubbeld. Maar minstens zo belangrijk is het dat de sportwereld door de successen en de mislukkingen tijdens Meedoen veel beter weet wat nodig is om (allochtone) meiden aan een sportclub te binden en te behouden.

De belangrijkste bevindingen zetten we in dit verhaal op een rijtje. Daarnaast verwijzen we graag naar de online checklist op de website van Meedoen. Deze is door de Nederlandse Sport Alliantie (NSA) en het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) in samenwerking met een aantal bonden, verenigingen en gemeenten samengesteld op basis van de ervaringen bij sportverenigingen gedurende het project Meedoen.

Aantoonbaar misverstand

Nog altijd klinken er stemmen die beweren dat allochtone meiden helemaal geen belangstelling hebben voor sport. De praktijk bewijst echter het tegendeel. We kennen inmiddels veel voorbeelden van sportverenigingen die met succes (allochtone) meiden aan zich hebben weten te binden. In steden als Amsterdam, Arnhem, Enschede, Rotterdam en Utrecht zijn allochtone meiden gegrepen door uiteenlopende sporten als voetbal, judo, korfbal of Thai boksen. Ook veel moeilijk bereikbare hindoestaanse en islamitische meiden hebben zich bij deze sporten aangesloten. Deze resultaten rechtvaardigen de belangrijke conclusie dat allochtone meiden net zoveel van sport houden als autochtone meiden. De achterstand in sportparticipatie wordt dus niet veroorzaakt door gebrek aan belangstelling bij de meisjes zélf. Een belangrijke les uit Meedoen is dat vooral hindoestaanse en islamitische meiden én hun ouders specifieke voorwaarden stellen aan sportdeelname. Pas als verenigingen aan die voorwaarden voldoen, kunnen zij met succes meiden uit alle groeperingen werven. De voorwaarden die hindoestaanse en islamitische meiden stellen om te participeren in sport, kunnen daarnaast ook voordelig zijn voor andere meiden.

'Girls-only'

Het eerste waar verenigingen rekening mee moeten houden, is de houding van allochtone meisjes en hun ouders ten opzichte van gemengd sporten. Voor meisjes van de basisschoolleeftijd is gemengd sporten vaak nog geen probleem. Ook een mannelijke trainer is op die leeftijd nog acceptabel. Dat wordt echter anders naarmate meisjes ouder worden en zich lichamelijk ontwikkelen. Veel meisjes met een niet-westerse achtergrond, met name islamitische en hindoestaanse meisjes, mogen dan niet meer gemengd sporten. Ook een mannelijke trainer voor meisjes in de middelbare schoolleeftijd wordt vaak niet geaccepteerd. Voor allochtone meisjes is een meisjesgroep dus zeer gewenst en op oudere leeftijd zelfs noodzakelijk. Overigens, ook veel autochtone middelbare schoolmeiden sporten liever in een 'Girls only'-groep.

Vanaf een bepaalde leeftijd is voor veel allochtone meiden bovendien een vrouwelijke trainer nodig. Niet voor niets hebben veel sportverenigingen en -bonden de afgelopen jaren geïnvesteerd in het opleiden van vrouwelijke trainers. Soms probeerden verenigingen twee vliegen in één klap te slaan door bewust allochtone vrouwen te stimuleren om trainer te worden van een meidengroep. Een voorbeeld daarvan is de Marokkaanse Sara Karkachi die de meidengroep van voetbalvereniging Kismet in Utrecht onder haar hoede heeft. "De leiding van een vrouw creëert een veilige plek voor meisjes", zegt zij. "Veel ouders van allochtone meiden vinden het prettig dat ik zelf een allochtone achtergrond heb en hun cultuur begrijp." Door haar achtergrond helpt Karkachi de drempel om te sporten voor allochtone meisjes verlagen.

Een trainster (of ander kaderlid) van allochtone afkomst heeft ook het voordeel dat zij een actieve rol kan spelen om allochtone leden te werven. De Turkse vakleerkracht lichamelijke opvoeding Devrim Gencer, werd door de korfbalvereniging DOS-WK gevraagd als verenigingsondersteuner. "Ik werk op drie verschillende basisscholen. Bovendien werkte ik voorheen voor een migrantenorganisatie. Ik heb dus een groot netwerk in de allochtone gemeenschap." Devrim gebruikt die contacten onder meer door binnen- en naschoolse korfbalclinics te organiseren en ouders voor koffie-uurtjes uit te nodigen. Bovendien traint ze jonge kinderen. Haar betrokkenheid bij DOS-WK heeft bijgedragen tot een flinke aanwas van allochtone meisjes.

Locatie en tijdstip

Belangrijk voor de aantrekkelijkheid van een sportvereniging, en dus cruciaal bij de werving van allochtone meiden, is de combinatie van de locatie en het tijdstip van trainingen en wedstrijden. Ouders laten hun opgroeiende dochters niet graag alleen in het donker fietsen. Dat geldt overigens ook voor autochtone ouders.

Verenigingen die meiden willen werven, moeten dus rekening houden met bereikbaarheid en trainingstijden. Fietsroutes die bij daglicht veilig zijn, kunnen in het donker angstaanjagend zijn. Om fietstochtjes in het donker te voorkomen, ligt het voor de hand dat trainingstijden voor meiden aansluiten op de schooltijden. Als het in de winter echter vroeg donker is, loont het de moeite om naar alternatieve trainingslocaties en/of -tijden te zoeken.

Afhankelijk van de sport zijn er voor allochtone meiden soms speciale maatregelen rond de accommodatie nodig. Aparte kleedkamers zijn natuurlijk in alle sporten een voorwaarde. Daarnaast kunnen zwemverenigingen bijvoorbeeld 'inkijk' voorkomen tijdens trainingen van allochtone meisjes door ramen af te plakken.

Verenigingen doen er goed aan om met allochtone meisjes en hun ouders in contact te blijven over de omstandigheden waarin gesport wordt. Zeker als er op het gebied van trainingstijden of -locaties zaken gaan veranderen. Door de behoeften en wensen van de meisjes en hun ouders serieus te nemen, blijft de vereniging voor allochtone meiden aantrekkelijk. Bovendien versterkt het de band met hen.

Vereniging als buurthuis

Ook allochtone meiden hebben uiteenlopende motieven om te sporten. Natuurlijk zijn er meiden met ambities, die graag een zo hoog mogelijk niveau halen. Andere meiden sporten vooral om fit te blijven. Daarnaast zoekt iedereen bij een vereniging vriendschappen en gezelligheid.

"Daarom organiseren we ook regelmatig nevenactiviteiten, zoals met z'n allen een avondje naar de film of een barbecue", zegt Shirley Kalka, begeleidster van de meisjesafdeling van voetbalvereniging Kismet in de Utrechtse wijk Zuilen. Om als gezellige en veilige haven te kunnen functioneren, moet de vereniging de verschillende doelgroepen volledig accepteren, zowel in als buiten het veld. Dat betekent ook dat er binnen de vereniging draagvlak moet zijn om (allochtone) meisjes ruimte (faciliteiten) en aandacht te geven. Dat kan bepaalde ingrepen tot gevolg hebben. Zo zijn er bijvoorbeeld verenigingen die hun kantineassortiment hebben aangevuld met halal-producten.

Een andere gewenste aanpassing is het beperken van het alcoholgebruik. In veel niet-westerse culturen is het drinken van alcohol absoluut taboe. Alcoholvrije kantine-uren kunnen voor allochtone meiden en hun achterban belangrijk zijn. Overigens, ook heel wat autochtone ouders zien hun kroost liever niet op jonge leeftijd met alcohol in contact komen. Een groeiend aantal verenigingen schenkt dan ook geen alcohol tijdens de trainingen of wedstrijden van jeugdteams.

Nog een aspect waarmee sportverenigingen de drempel voor meiden met een niet westerse achtergrond helpt verlagen, is de muziekkeuze in de kantine. Verenigingen kunnen op dat gebied bewust multicultureel zijn en daarmee laten zien open te staan voor diversiteit.

Hoe informeer je ouders?

Om allochtone meiden te werven moet een vereniging niet alleen aantrekkelijk zijn voor de meiden, maar ook acceptabel voor hun ouders. Verenigingen kunnen hun steun en vertrouwen winnen met goede informatie over de vereniging en de sport.

De ouders bereiken is voor veel sportverenigingen een uitdaging op zich. Met het verspreiden van informatie op papier bereik je de ouders vaak niet. Als je er zeker van wilt zijn dat de informatie de ouders wel bereikt, is persoonlijk contact nodig. Om tot dat contact te komen hebben veel verenigingen de samenwerking gezocht met migrantenorganisaties of moskeeën. Als deze het belang van sport en bewegen voor de fysieke en mentale gezondheid van kinderen beseffen, kunnen zij heel goed als ‘ambassadeurs’ voor de vereniging fungeren en ouders met verenigingen in contact brengen. Zo hebben verschillende judo- en korfbalverenigingen samen met moskeeën informatiemiddagen georganiseerd, waarbij zij hun sport demonstreerden en ouders informeerden over de vereniging.

De Nederlandse Basketballbond (NBB) koos een heel andere aanpak. “Basketbal heeft het imago van een mannensport”, vertelt Martin Ho Suie Sang, Programmamanager Basketball Unites bij de NBB. “Maar in Turkije is vrouwenbasketbal een belangrijke sport. Vrouwen in Turkije kunnen dus een voorbeeld zijn voor Turkse meisjes in Nederland. Daarom hebben we het nationale Turkse meisjesteam uitgenodigd voor een serie oefenwedstrijden in Nederland.” Rond de wedstrijden werden in samenwerking met Turkse organisaties in Nederland culturele activiteiten georganiseerd. Natuurlijk waren er ook basketbalclinics. De combinatie van sport en cultuur maakte de tournee van het Turkse meisjesteam tot een bijzonder succes en een prachtige reclame voor het vrouwenbasketbal.

De meeste sportverenigingen moeten het met minder spectaculaire acties doen. Dat is eigenlijk geen bezwaar, want de ervaring leert dat vooral het persoonlijke contact belangrijk is om ouders goed te informeren en te enthousiasmeren. Sommige sportverenigingen hebben daarom een spreekuur ingesteld voor (potentiële) leden en hun ouders.

Communicatie over contributie

Een belangrijk aspect van het verenigingslidmaatschap is de contributie. Veel allochtone ouders kennen de Nederlandse verenigingscultuur niet uit eigen ervaring en beseffen niet waarom een lidmaatschap geld kost. Verenigingen moeten daarover duidelijk communiceren. Zij moeten echter ook proberen in te schatten in hoeverre de contributie een barrière is voor het verenigingslidmaatschap. Ouders zullen veelal zelf niet aangeven dat de middelen voor een lidmaatschap ontbreken. Verenigingen kunnen daar echter op anticiperen door ouders te wijzen op eventuele gemeentelijke ondersteuningsregelingen, minimaalfondsen of het Jeugdsportfonds. Ook zijn er verenigingen die zelf regelingen treffen. Zo zijn er verenigingen die een overgangsregeling bieden voor mensen in achterstandsposities, waarbij nieuwe leden pas na twee of drie jaar de volledige contributie betalen.

Aantrekkelijke wervingsactiviteit

Als verenigingen aan de basisvoorwaarden voldoen (meidengroepen, geschikte accommodatie en trainingstijden, vrouwelijke trainers en draagvlak voor (allochtone) meidensport binnen de vereniging), kunnen zij besluiten een aantrekkelijke wervingsactiviteit te organiseren. Samenwerking met scholen, lokale migranten- en/of welzijnsorganisaties kunnen belangrijk zijn om de meiden en hun ouders te bereiken. Rond de wervingsactiviteit moeten voldoende mensen beschikbaar zijn om meiden en hun ouders aan te spreken en ze te informeren over de sport en de vereniging.

Verenigingen kunnen hierin ook samenwerken. Rotterdamse zwemverenigingen organiseren bijvoorbeeld tweemaal per jaar samen een groot voorlichtingsspektakel in alle Rotterdamse zwembaden. Hiervoor nodigen zij leerlingen van tientallen basisscholen uit alle wijken uit.

Werven door netwerken

Het werven van allochtone meiden blijft voor sportverenigingen een flinke uitdaging. Minstens zo groot is de uitdaging om meiden die lid zijn voor de club te behouden. De ervaringen leren dat voor het behoud van allochtone meiden hetzelfde geldt als voor de werving: acties moeten gericht zijn op de meiden zelf, maar ook op de ouders.

Voor het behoud van allochtone meiden, zijn de basisvoorwaarden die ook bij de werving van belang waren, cruciaal. Verenigingen die (allochtone) meiden serieus nemen, zorgen ervoor dat zij aan die voorwaarden blijven voldoen. Daarnaast is het van belang om bij de werving gebruik te maken van bestaande 'vrouwen' netwerken. Vrouwen met dezelfde culturele achtergrond weten elkaar op lokaal niveau goed te vinden en organiseren zich naar verschillende interesses. Zoals etnische afkomst (taal), creatieve hobby, werksector, maar ook op sportief gebied zoals 'sportief wandelen'. Er wordt vaak binnen deze doelgroep gesport op eigen initiatief. Wanneer er vervolgens een netwerk wordt gefaciliteerd voor meiden- en vrouwensport waarin de meerwaarde van georganiseerd sporten naar voren kan komen, zorg je voor meer animo voor het verenigingsleven. Daarnaast is het voor sportverenigingen aan te bevelen een samenwerking aan te gaan met organisaties die meiden en vrouwen al weten te bereiken. Specifieke kennis wordt dan gedeeld, zodat beide organisaties er van kunnen leren.

“Ze doen er toe”

Net als ieder ander, willen allochtone meiden gezien worden en serieus genomen worden. Persoonlijke aandacht is dan ook belangrijk om de meiden bij de club te houden. “We vragen meiden wat er aan de hand is als ze verdrietig lijken”, zegt Shirley Kalka, van de Utrechtse voetbalvereniging Kismet. Soms leidt dat tot een persoonlijk gesprek, maar zelfs als het niet zover komt, geeft het vertrouwen als trainers en begeleiders laten zien dat ze oog hebben voor de meiden. Dit is zowel buiten het veld als tijdens trainingen en wedstrijden belangrijk. Trainers moeten aandacht besteden aan alle speelsters, ongeacht hun sportieve ambitie. Het merendeel van de speelsters wil fit blijven en zoekt gezelligheid. Trainers moeten die drijfveer aanvoelen en daar het trainingsprogramma op afstemmen. Idealiter houdt een trainer ook de opkomst tijdens trainingen in de gaten. Trainster Sara Karkachi belt meiden die niet training zijn geweest op. Dat lijkt streng, maar de onderliggende boodschap is eigenlijk: ‘Hé, je was er niet. We hebben je gemist!’ Karkachi: “Tijdens zo’n gesprek vraag ik ook altijd even hoe het thuis gaat. En of hun ouders een keertje komen kijken bij een training of wedstrijd.” Door die belangstelling voelen de meiden dat zij er voor de club toe doen.

Betrokkenheid kweken

Dat gevoel kan worden vergroot door meiden actief te betrekken bij de vereniging. Karkachi, trainster bij Kismet, laat regelmatig één of twee meisjes een warming-up of training verzorgen. “Daardoor gaan ze trainingen interessanter vinden en letten ze bovendien beter op wat ik doe”, aldus Karkachi.

Veel bestuurders houden goed in de gaten hoe meisjes zich ontwikkelen en dagen hen op een zeker moment uit om te assisteren bij het trainen van jongere kinderen. Oudere meisjes kunnen ook een rol spelen bij het organiseren van bijzondere wedstrijden, toernooien of nevenactiviteiten die voor jeugdleden belangrijk zijn. Ook is lidmaatschap van bijvoorbeeld een jeugdcommissie een goede manier om (allochtone) jeugdleden bij de club te betrekken en hun stem te laten horen. Spider Gym uit Rotterdam betreft meiden bij de club door ze mee te laten denken over de toekomst van de club. Spider Gym organiseert regelmatig activiteiten buiten de eigen sport, zoals samen een dagje naar Walibi, en vraagt meiden mee te helpen met de organisatie daarvan. Afhankelijk van het karakter, de ontwikkeling en de belangstelling van (allochtone) meiden zouden zij een rol kunnen spelen bij de training van jongere kinderen of het organiseren van bijzondere (sport)evenementen. “Belangrijk is dat de meiden het gevoel hebben dat zij ergens bij horen”, zegt Yufen, hoofdtrainster van Spider Gym.

Overbrug de vakanties

Vakantieperiodes zijn bedreigend voor verenigingen met veel nieuwe leden. Voor je het weet zijn er drie, vier weken voorbij zonder clubactiviteit. Voor jonge mensen is dat een lange periode waarin zich makkelijk alternatieve activiteiten kunnen ontwikkelen.

Om dat te voorkomen zou een vereniging tijdens winter- en zomerstop alternatieve activiteiten kunnen organiseren. “Toen we in de winter niet konden trainen, hebben we filmmiddagen gehouden”, vertelt Shirley Kalka van Kismet. “Inclusief wat lekkers en limonade. Zo hebben we de band met die meiden onderhouden.”

Ouderparticipatie

In veel niet-westerse culturen waken de ouders nog meer dan in de westerse cultuur over de veiligheid en reputatie van hun dochters. Daarom is het voor het behoud van allochtone meisjes bij een vereniging essentieel dat ouders vertrouwen houden in de vereniging. Verenigingen doen er goed aan om vanaf het prille begin contact met die ouders te zoeken.

Een aantal verenigingen houdt daarom intakegesprekken met nieuwe leden en hun ouders. Daarbij leggen zij huisregels uit en zorgen ervoor dat het nieuwe lid en de ouders begrijpen hoe de vereniging werkt. Minstens zo belangrijk is dat ouders van allochtone jeugdleden door die intakegesprekken in ieder geval iemand van de vereniging goed kennen. Een logisch vervolg op het intakegesprek is een uitnodiging aan ouders om een keer een training of wedstrijd bij te wonen. Een aantal verenigingen heeft goede ervaringen opgedaan met koffie-uurtjes of ouderavonden die een aantal weken na die intakegesprekken worden georganiseerd. Dit kunnen algemene ouderavonden zijn, of ontmoetingen van ouders van hetzelfde team. Een koffie-uurtje of ouderavond is een uitgelezen mogelijkheid om ouders meer over de club en het vervullen van vrijwilligerstaken te vertellen.

Een aantal verenigingen heeft goede ervaringen met oudercontactpersonen die namens de vereniging investeren in het contact met ouders. Vooral als deze contactpersonen allochtoon zijn, kan dat effectief zijn om ouders bij de vereniging te betrekken. Het opbouwen en onderhouden van contact met ouders van allochtone meisjes vraagt tijd en energie, zeker als een vereniging pas begint met een meisjesafdeling of nog weinig allochtone leden heeft. Dan moet er echt terrein worden veroverd. Maar voor een club die afspiegeling wil zijn van de samenleving zijn allochtone meiden een verrijking. De meiden zijn het bovendien waard!

Checklist (allochtone) meiden

Verschillende sportbonden hebben goede ervaringen met het werven en behouden van allochtone meiden. JBN en de KNVB hebben hun ervaringen verwerkt in handzame en nuttige publicaties voor aangesloten verenigingen (zie www.urbanjudo.nl en www.knvb.nl/tijdvoorsport). NISB en NSA hebben de ervaringen van deze en andere bonden onderzocht, gecombineerd en veralgemeniseerd. Zo is een online checklist ontstaan die voor iedere sport toepasbaar is (zie www.meedoenallejeugddoorsport.nl).

DIVERSITEIT IS KRACHT

Willie Westerhof

DIVERSITEIT IS KRACHT

Een belangrijk resultaat van het project Meedoen Alle Jeugd door Sport is dat meer sportorganisaties zich bewust zijn geworden van het belang van diversiteit. Diversiteit gaat veel verder dan het 'verkleuren' van sportorganisaties, maar heeft ook betrekking op de organisatiecultuur en op onzichtbare verschillen tussen mensen; hun competenties. Diverse sportverenigingen en besturen van sportbonden hebben dat inmiddels geleerd tijdens diversiteitsprojecten.

Zo'n twintig jaar geleden vertelde het hoofd Personeelszaken van een grote onderneming in een interview hoeveel moeite hij had om zijn directie te overtuigen van het belang van meer diversiteit in het bedrijf en in de bedrijfsleiding. "Bij iedere vacature wilden ze precies hetzelfde soort medewerker als we al hadden", klaagde deze personeelsexpert. Volgens hem was dat een ramp: "Als je steeds hetzelfde type werknemers aanneemt, kweek je 'ja-knikkers'. Je moet juist voor oppositie zorgen, want andere type mensen hebben immers andere ideeën. Dat stimuleert tot creativiteit, en creativiteit is een voorwaarde voor het overleven van een bedrijf."

Inmiddels is het bedrijfsleven doordrongen van het belang van diversiteit. De behoefte daaraan komt deels voort uit de behoefte aan verschillende competenties, omdat een organisatie daardoor flexibeler en sterker wordt. Maar er is nog een reden. Een organisatie heeft namelijk te maken met sterk veranderende doelgroepen. Kennis van die doelgroepen is cruciaal omdat die de afzetmarkten van bedrijven vormen. Wie kunnen die kennis beter overbrengen dan juist vertegenwoordigers van die doelgroepen? Reden te meer om ervoor te zorgen dat bedrijven ook die vertegenwoordigers in de gelederen hebben.

Dezelfde redenering geldt voor de sportwereld. De doelgroepen van sportorganisaties zijn de afgelopen decennia sterk veranderd. Daar komt bij dat de verwachtingen die de overheid van sportorganisaties heeft ook zijn veranderd. Van sportorganisaties wordt meer maatschappelijke betrokkenheid verwacht. Het project Meedoen Alle Jeugd door Sport is daar een prachtig voorbeeld van. Door dat project zijn sportverenigingen zich op nieuwe doelgroepen, met name jongeren in achterstandssituaties, gaan richten. Die nieuwe doelgroepen hebben effect op de cultuur van een organisatie. Sterker, om nieuwe doelgroepen blijvend te binden is cultuurverandering waarschijnlijk onvermijdelijk. Die cultuurverandering heeft betrekking op alle geledingen binnen een sportorganisatie: op de leden, op de trainers en op de bestuurders.

Afspiegeling

Om hun maatschappelijke rol te kunnen spelen, is het wenselijk dat een sportorganisatie een afspiegeling vormt van de samenleving. Alleen dan is bijvoorbeeld een sportvereniging de ongekleurde, onbevooroordeelde organisatie waarin iedereen zich thuis kan voelen. Idealiter betekent dit dat verschillende doelgroepen uit een gemeenschap al op diverse niveaus binnen een vereniging actief zijn. De praktijk is echter anders. Vaak vormen sportverenigingen helemaal nog geen afspiegeling van de samenleving en al helemaal niet in alle geledingen. Want zelfs al is het aantal mannelijke en vrouwelijke sporters keurig in evenwicht, vaak overheersen in het bestuur de mannen. Als we ook allochtone Nederlanders in de vergelijking meenemen, staat het gebouw al helemaal scheef. Het aantal allochtone leden van sportverenigingen loopt procentueel vaak ver achter op het percentage allochtonen in de betreffende wijk of stad. Op bestuursniveau staat de verhouding vaak nog verder uit het lood, want het aantal allochtone sportbestuurders is nog steeds erg laag.

Diversiteit op bestuursniveau

Onder diversiteitsbeleid verstaan we alle activiteiten binnen een organisatie die bijdragen aan het optimaal en duurzaam benutten van de talenten van alle medewerkers, rekening houdend met hun onderlinge verschillen én overeenkomsten. Diversiteitsbeleid is dus zeer nadrukkelijk niet hetzelfde als doelgroepenbeleid. Waar het doelgroepenbeleid de groep als probleem ziet, gaat diversiteitsbeleid uit van het probleem zelf. Als we dit naar sportbesturen vertalen, gaat het dus in eerste instantie niet om de samenstelling van een bestuur. Daar hoeven niet net zoveel vrouwen in te zitten als mannen, en

net zoveel allochtonen als autochtonen. Veel belangrijker is de diversiteit qua competenties. Want hoe meer competenties binnen een bestuur beschikbaar zijn, hoe makkelijker zo'n bestuur uiteenlopende problemen kan oplossen. Diversiteit in competenties betekent dat alle verschillende kwaliteiten van mensen optimaal worden benut. Dat leidt tot meer creativiteit en daadkracht!

Het grappige is dat voldoende spreiding van competenties haast vanzelf ook diversiteit met zich meebrengt. Er zijn immers typisch mannelijke en typisch vrouwelijke competenties. En hoewel vrouwen mannelijke competenties kunnen hebben, en andersom, zal streven naar het hele competentiespectrum tot een gezonde mix van mannen en vrouwen leiden.

Vergelijkbare redeneringen gelden voor competenties als 'Kennis van de Marokkaanse gemeenschap' of 'Kennis van de jeugdcultuur'. Als die competenties belangrijk zijn voor een vereniging - omdat de club veel Marokkaanse leden heeft of veel jeugdeden -, groeit al snel de behoefte aan een Marokkaanse bestuurder of een piepjonge bestuurder. Of een combinatie daarvan. Sturen op de competenties, op de kennis en de expertise die een vereniging als geheel nodig heeft, leidt dus haast per definitie tot een goede afspiegeling van het ledenbestand.

Bestuurscultuur

Het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) ondersteunt, in samenwerking met Grontmij, verenigingen en besturen bij vraagstukken op het gebied van diversiteit. NISB begeleidt besturen die hun cultuur willen veranderen en meer open willen staan voor diversiteit. De organisatie doet dat door middel van diversiteitsprojecten. De kracht van die projecten is dat deelnemende sportbesturen die binnen vier maanden kunnen afronden. Dat wil niet zeggen dat besturen binnen die periode hun cultuur kunnen veranderen, maar wel dat in zo'n korte periode duidelijk wordt waar precies de knelpunten en kansen zitten. Besturen weten daardoor precies waaraan zij moeten werken om tot grotere diversiteit te komen.

Een diversiteitsproject bestaat uit verschillende fases. In de eerste fase wordt geanalyseerd wat de huidige bestuurscultuur is. NISB doet dat door middel van een aantal vragenlijsten die alle leden van een bestuur individueel invullen.

Die vragenlijst zit zodanig in elkaar dat na analyse van de antwoorden een beeld ontstaat van de bestuurscultuur. De analyse geeft bijvoorbeeld inzicht in de verhoudingen tussen denkers, dromers, doeners en beslissers binnen een bestuur. Ook kunnen uitspraken gedaan worden over het gedrag van bestuurders. Er zijn nu eenmaal mensen die altijd het hoogste woord voeren en behoefte hebben om zichzelf te profileren. Een ander type mens is altijd open en opbouwend ten aanzien van veranderingsvoorstellen. Een derde type zoekt altijd eerst de bezwaren voor hij schoorvoetend instemt met een verandering. Zonder te oordelen over goed of slecht biedt de analyse in de eerste fase van zo'n project inzichten waar een bestuur mee aan de werk kan. Om de uitkomsten van de analyse te controleren, houdt het projectteam na de analyse diepteinterviews met twee bestuurders. Daarna staat het profiel van een bestuur op papier en is ook duidelijk wat de kracht en zwakte van een bestuur is.

In de tweede fase van een diversiteitsproject wordt die analyse met het bestuur besproken. In deze fase is belangrijk dat een bestuur inzicht heeft in de eigen cultuur en welke gevolgen dat eventueel heeft op het beeld van het bondsbestuur. In deze fase bespreken bestuurders onder begeleiding ook welke veranderingen nodig zijn om tot een meer optimale bestuurscultuur te komen met meer ruimte voor diversiteit. Soms is het onvermijdelijk dat daarvoor bestuurswisselingen nodig zijn. Bestuursvacatures zijn dan ook de ideale situaties om naar grotere diversiteit te streven. Vaak is daar niet eens zoveel voor nodig. Soms volstaat het om de tekst van een bestuursvacature aan te passen en eens niet naar die typisch

mannelijke competenties te vragen. Soms moeten verenigingen wel wat meer moeite doen en heel bewust op zoek gaan naar de competenties en eigenschappen die in de huidige bestuurssamenstelling ontbreken. Dat kan betekenen dat het wenselijk is dat voor een bestuur een vrouwelijke kandidaat wordt gevonden. Of iemand met een niet-westerse achtergrond. Mocht dat laatste het geval zijn, dan is het goed te beseffen dat allochtone Nederlanders zichzelf niet makkelijk kandidaat stellen. Over het algemeen willen zij gevraagd worden, en soms zelfs graag twee-, drie of viermaal. Ook dat is een kwestie van cultuur!

Toevallig evenwicht

Uit recent onderzoek dat het W.J.H. Mulier Instituut in opdracht van NISB uitvoerde, blijkt dat de Olympische sportbonden in 2009 in totaal 195 bestuurders telden, waarvan 31 vrouwen. Het percentage vrouwelijke voorzitters lag op zes. Ook zes procent van de bondsdirecteuren was in 2009 vrouw. Hoewel de man/vrouw-verhouding in besturen slechts één aspect is van diversiteit, geven deze cijfers wel aan dat er bij sportbonden nog werelden te winnen zijn.

De sportbonden beseffen dat zelf ook, want inmiddels heeft een aantal daarvan het diversiteitstraject van NISB doorlopen. Dat dit niet meteen tot radicale veranderingen heeft geleid, is logisch. Sportbestuurders worden over het algemeen voor een periode van drie jaar verkozen. De effecten van diversiteitstrajecten zullen dus op z'n vroegst over een paar jaar te merken zijn. Bovendien is daarvoor nodig dat het diversiteitsdenken doorsijpelt naar afdelingen van bonden en naar verenigingen. Dat blijkt ook uit een gesprek met Tom Kempkens, een van de vijf bestuurders van JBN.

Kempkens is een warm pleitbezorger van meer diversiteit in sportbesturen. Hij was dan ook aanjager van het idee om met het JBN-bestuur (+ bondsdirecteur) het diversiteitstraject te volgen. "Het is onze belangrijkste taak om de judobond zo goed mogelijk te besturen", verklaart hij. "Dat betekent dat je mensen nodig hebt van verschillende pluimage, die elkaar aanvullen op basis van kennis, karakter en werkwijze."

Dat Kempkens waarde hecht aan diversiteit, is niet iets van de laatste jaren. Ook in zijn actieve loopbaan als begeleider van sporters hechtte hij daar waarde aan. "Een jaar of dertig geleden was ik sportinstructeur bij de Landbouwhogeschool in Wageningen", vertelt hij. "Ik kan me herinneren dat ik met een voetbalteam meedeed aan de studentenkampioenschappen en onderscheid maakte tussen raspaarden en werkpaarden. Ik maakte mijn spelers duidelijk dat die elkaar nodig hebben. Een team met alleen maar raspaarden werkt niet optimaal, maar met alleen werkpaarden kom je er ook niet."

Toen Kempkens later verantwoordelijk was voor de voorbereiding van de judoploeg voor de militaire wereldkampioenschappen, speelde dat teamdenken ook een rol. "Judoka's zijn natuurlijk eigenlijk individualisten, maar ik liet ze tijdens centrale trainingen samen een boomstam over een hindernisbaan dragen. Daarbij kwamen ze problemen tegen die ze samen moesten oplossen." Per definitie betekende dit dat de judoka's van elkaars sterke punten gebruik moesten maken. Ze werden zo gedwongen om elkaar te leren kennen, elkaar te accepteren en elkaars sterke punten te erkennen.

Kempkens is ervan overtuigd dat dit soort oefeningen de resultaten ten goede zijn gekomen. "Ook al is judo een individuele sport, tijdens zo'n WK zit je anderhalve week op elkaars lip. Dan moet je weten wat je aan elkaar hebt en hoe je elkaar moet benaderen."

Kempkens vertaalt die ervaringen in zijn actieve sportcarrière naar bestuursniveau. "Het bestuur van de JBN bestaat uit vijf mensen. Vier daarvan zijn autochtone mannen, een daarvan een autochtone vrouw." Dit is echter maar een manier om naar diversiteit te kijken, want er zijn ook onzichtbare vormen van diversiteit. Kempkens beschrijft zichzelf bijvoorbeeld als een 'doener', terwijl het JBN-bestuur ook 'denkers' telt. "Door die denkers word ik zelf regelmatig aan het denken gezet", bekent

Kempkens. “Dat heeft er toe geleid dat ik af en toe ook eens boek pak om mijn theoretische kennis te vergroten. Daar staat tegenover dat ik die denkers soms moet aansporen tot meer daadkracht.”

Deze processen tonen aan dat het voor bestuurders zelf ook interessant kan zijn als hun diversiteit groeit: bestuurders kunnen immers van elkaars sterke punten leren.

Als we Kempkens vragen het JBN-bestuur op diversiteit te beoordelen, dan stelt hij dat daar wel evenwicht in zit. “Maar eigenlijk is dat toeval. Het lijkt me belangrijk dat we die diversiteit in menstypen op de een of andere manier moeten borgen.” Bovendien is de judobond de afgelopen jaren veranderd en ook dat zou weerspiegeld moeten worden in de bestuurssamenstelling.

Naar beneden doorsluizen

De Judobond nam tussen 2007 en 2010 met 25 verenigingen deel aan het project Meedoen. In de elf Meedoen-gemeenten groeide het aantal allochtone jeugdleden met twaalf procent. Bovendien voerden deelnemende judoverenigingen een groot aantal sportzorgtrajecten uit. Een en ander betekent dat de bond ‘verkleurd’ en verbreed en een groter aantal doelgroepen moet bedienen dan pakweg vijf jaar geleden. De judobond ziet dat als een wenselijke ontwikkeling. Niet voor niets is de JBN bezig plannen te ontwikkelen om de goede ervaringen met Meedoen uit te rollen naar steden die niet in Meedoen participeerden.

Om een goede afspiegeling te kunnen zijn van die veranderende judo-gemeenschap zou het bestuur ook geleidelijk moeten veranderen. Dat is makkelijker gezegd, dan gedaan. Maar hoe dan ook, de eerste stap is bewustzijn van die behoefte en inzicht in het belang daarvan. “De belangrijkste winst van het diversiteitstraject dat we met NISB doorlopen is dat we ons meer bewust zijn geworden van het belang van diversiteit op bestuursniveau”, aldus Kempkens. Maar wat hem betreft is dat pas stap één. “Want dat diversiteitsdenken moeten we naar beneden doorsluizen”, vindt hij. “Ons bestuur wordt namelijk verkozen door de districten. Dus die moeten het belang van diversiteit ook beseffen.” Kortom, om tot meer diversiteit in het bondsbestuur te komen, is ook meer diversiteit nodig in districtsbesturen en bij verenigingen. Bij de judobond beseft men die consequenties. Daarom gaan drie districtsbesturen ook het diversiteitstraject doorlopen. Het door Kempkens gewenste doorsluizen naar beneden, gaat dan ook daadwerkelijk plaatsvinden. Dat is een belangrijke stap.

Verenigingsniveau

Naast de beweging van top naar basis vindt in veel bonden ook de omgekeerde beweging plaats. Ook daarbij is Meedoen een belangrijke aanjager geweest. Verenigingen die open wilden staan voor jeugdleden uit nieuwe doelgroepen, hebben hiervoor vaak interne veranderingen moeten doorvoeren. Want om bijvoorbeeld voor meer allochtone jongeren - en hun ouders! - aantrekkelijk te zijn, moesten verenigingen hun bestaande cultuur en soms hun huisregels geleidelijk aanpassen.

Vaak begonnen ook die processen met een interne analyse naar de eigen organisatiecultuur en een groeiend bewustzijn van mechanismen die invloed hebben op het, meestal onbewust, uitsluiten van bepaalde groepen. Afhankelijk van het draagvlak bij verenigingen om cultureel ‘op te schuiven’ leidde dat bij verenigingen tot belangrijke veranderingen op verschillende niveaus. Veel verenigingen stelden meer vrouwelijke trainers aan, omdat dat vaak een voorwaarde is van allochtone meiden. Andere verenigingen pasten hun kantine-assortiment aan door ook halal-producten te gaan aanbieden. Sommige verenigingen zochten heel bewust contact met allochtonen-organisaties of benoemden een enthousiaste allochtoon als sleutelfiguur in de

Meedoen-commissie. Weer andere verenigingen stelden voor nieuwe jeugdleden intakegesprekken - met de ouders! - verplicht, zodat zij zeker wisten dat nieuwe leden en hun ouders de huisregels en de vereniging kenden.

De belangrijkste winst van deze ontwikkelingen is niet eens de 'verkleuring' die verenigingen daarmee bereikten. Veel belangrijker is dat sportorganisaties door deze ontwikkelingen hun vensters hebben verbreed. Door open te staan voor sporters uit andere doelgroepen, accepteren zij die nieuwe doelgroepen. Daarmee openen zij ook de weg voor doorstroming naar andere geledingen binnen de vereniging. Het is haast onvermijdelijk dat diversiteit op het veld, uiteindelijk ook leidt tot diversiteit in het sporttechnisch kader en op bestuursniveau en daarmee tot een volwaardige participatie van alle leden; Meedoen, meedenken en meebeslissen! Net als het bedrijfsleven wordt de sport daar alleen maar sterker door.

Publicaties

NISB ondersteunt ook het streven naar diversiteit op verenigingsniveau. Het organiseert daartoe op verzoek thema-avonden bij verenigingen, maar kan ook trainingen op maat verzorgen voor besturen, commissies of andere geledingen binnen de vereniging.

Voor verenigingen die naar diversiteit streven bracht NISB de afgelopen jaren twee belangrijke publicaties uit. "Meedoen! Herkenning en erkenning van diversiteit in sportorganisaties" en "Club zoekt kleur!"; met informatie over culturele verschillen, interculturele communicatie, intercultureel organiseren en lokale samenwerking met het oog op integratie. Voor meer informatie: www.meedoenallejeugddoorsport.nl

MEEDOEN JEUGD DOOR GERICHTE JEUGDSPOORTMARKETING

Vergroot het aantal jeugdleden binnen de vereniging

Bram Buiting en Klaasjan Takken

MEEDOEN JEUGD DOOR GERICHTE JEUGDSPOORTMARKETING

Vergroot het aantal jeugdleden binnen de vereniging

Traditioneel werd marketing gezien als het geheel van activiteiten die erop gericht zijn de afzet van producten en diensten te bevorderen. Het vakgebied heeft zich echter ontwikkeld en richt zich tegenwoordig vooral op het anticiperen op de behoeften van de consument. Vertaald naar de sport leidt dat tot de centrale vraag: als bepaalde groepen mensen blijkbaar weinig voelen voor ons sportaanbod, wat kunnen wij daar dan in veranderen om wel aantrekkelijk te zijn?

Marketingmix

Teneinde de aantrekkelijkheid van het sportaanbod te vergroten kunt u als sportaanbieder op verschillende aspecten sturen. Een belangrijk begrip binnen de marketing is de marketingmix. Dit is een combinatie van instrumenten waarover een organisatie beschikt om een doelgroep te bereiken. Theoreticus Jerome McCarthy onderscheidt vier belangrijke elementen binnen een marketingplan, te weten prijs, promotie, product en plaats. Deze variabelen staan ook wel bekend als de 4 P's. In het kader van Meedoen voegen we een vijfde P toe voor personeel, aangezien het personeel van de vereniging invloed heeft op de aanwas van jeugdleden.

De theorie van McCarthy stelt dat de beoogde doelgroep kan worden bereikt door te sleutelen aan de P's. Voor jeugdsportmarketing gelden de volgende specifieke voorbeelden. Stel dat een deel van de doelgroep niet sport vanwege de hoogte van de contributie, dan zullen zij wellicht wel lid worden bij een vereniging als ze korting kunnen krijgen op de prijs. Of als een groep meiden uit de buurt alleen wil sporten onder vrouwelijke begeleiding, dan kan een vrouwelijke coach leiden tot meer inschrijvingen. Zo kan er worden gedraaid en gesleuteld tot er een succesformule ontstaat die de jeugd bij de club binnenhaalt.

Vijf P's binnen jeugdsportmarketing

Tracht als sportaanbieder om uw aanbod te laten aansluiten bij de wensen en behoeften van de doelgroep om het aantal jeugdleden te vergroten. Evalueer de 5 P's en stel deze variabelen indien nodig bij om uw initiatief tot een succes te maken.

Product

Het product is hetgeen dat de jongeren direct wordt aangeboden: de (sport)activiteiten en andere diensten van de vereniging. Stel als sportaanbieder de vraag of het product aansluit bij de wensen en behoeften van de doelgroep.

Prijs

De prijs van het aangeboden product, veelal in de vorm van contributiegeld, heeft invloed op de aanwas van jeugdleden. Probeer jongeren als het nodig is tegemoet te komen door kortingen of bijvoorbeeld door gebruik te maken van subsidies.

Plaats

De locatie en het tijdstip van het (sport)aanbod zijn ook bepalend voor het aantal jeugdleden op de vereniging. Door sport dichtbij de jongeren aan te bieden of op goed bereikbare

plaatsen verlaagt u de drempel voor de jongeren om te gaan sporten.

Promotie

Promotie is een tool om de doelgroep bekend te maken met het aanbod, maar ook om het aanbod van waarde te voorzien. Speel bij de promotie van uw sportaanbod in op de leefwereld en de waarden van de jongeren.

Personeel

Het uiteindelijke succes van de sportactiviteiten is voor een groot deel afhankelijk van de betrokken mensen. Coaches, trainers en andere begeleiders staan in direct contact met de doelgroep. Probeer op deze posities de juiste mensen te zetten: mensen met verstand van zaken en een hart voor de jeugd.

Basketball'sCool

Met het initiatief Basketball'sCool heeft de Amsterdamse basketbalvereniging Harlemlakers een succesformule te pakken. Het programma biedt kinderen van 6 tot 12 jaar de mogelijkheid om iedere zaterdagochtend anderhalf uur te trainen onder begeleiding van gediplomeerde basketbaltrainers. Kinderen maken dankzij de afwisselende spelvormen op een speelse, laagdrempelige manier kennis met de sport en met de vereniging. De kinderen hebben een speciaal, meer vrijblijvend lidmaatschap met lage kosten. Kinderen kunnen per zaterdag beslissen of zij mee willen doen. De Basketball'sCool-stempelkaart stimuleert kinderen wel om regelmatig deel te nemen, want bij acht stempels krijgen zij een shirt; bij vijftien keer zelfs een echte basketball. Door dit speciale lidmaatschap is de stap tot volwaardig lidmaatschap kleiner.

Basketball'sCool is tot stand gekomen middels goede samenwerking tussen Harlemlakers, de Nederlandse Basketball Bond (NBB) en gemeente Amsterdam. De Harlemlakers startten Basketball'sCool om de toekomst van de vereniging veilig te stellen en haar te versterken. De Basketball Bond benaderde in deze zelfde tijd de Harlemlakers om deel te nemen aan het Meedoen traject. Het Meedoen project sloot aan bij de groeiambitie van de vereniging, die toen uit

slechts zestig leden bestond. Mede door de extra financiële middelen werd het mogelijk om een flinke impuls te geven aan het professionaliseren van de vereniging en het verder ontwikkelen van Basketball'sCool.

Het zaterdagochtendprogramma van Harlemlakers is zodanig vormgegeven dat de vijf P's, het product, de plaats, de prijs, de promotie en het personeel, goed aansluiten bij de wensen en behoeften van de doelgroep.

PROMOTIE	PRODUCT	PLAATS	PRIJS	PERSONEEL
✓	✓	✓	✓	✓

Product

Met Basketball'sCool verbreden Harlemlakers en andere basketbalverenigingen hun aanbod. De Basketball Bond erkent het nieuwe product en heeft voor de deelnemers een speciaal lidmaatschap gecreëerd. Dit is een laagdrempelige tussenstap naar volwaardig lidmaatschap. Iedereen is welkom bij Basketball'sCool, er worden geen kinderen uitgesloten. Alle deelnemers zijn collectief verzekerd.

Plaats

Harlemlakers verhuisde van Badhoevedorp naar Amsterdam, een Meedoen gemeente, in stadsdeel Nieuw-West. Midden in een nieuwe, jonge en multiculturele wijk met een enorm potentieel aan basketbalspelers staat een multifunctionele accommodatie. De locatie is goed bereikbaar voor de jongeren uit de buurt en gelegen naast een LOOT-school waarmee de vereniging samenwerkt, bijvoorbeeld door het aanbieden van stageplekken.

Prijs

Dankzij financiële bijdragen van Meedoen Alle Jeugd door Sport is de eigen bijdrage van deelnemers aan Basketball'sCool aantrekkelijk. De kinderen betalen twee euro per keer voor 1,5 uur basketbal of ze kopen een stempelkaart voor vijftien euro die recht geeft op tien trainingen. Verder sparen de deelnemers bij het gebruik van de stempelkaart voor een t-shirt en een basketbal.

Promotie

Harlemlakers maakt actief promotie door op basisscholen in het stadsdeel Nieuw-West kennismakingslessen en clinics te verzorgen. Bovendien organiseert de vereniging tweemaal per jaar een schoolbasketbaltoernooi, dat door middel van flyers en posters onder de aandacht wordt gebracht. Tijdens het schooltoernooi begeleiden jeugdspelers van de vereniging de schoolteams. Deze jeugdleden zorgen voor het contact en geven een gezicht aan de vereniging. Daarnaast gaan jeugdleden de klassen in om basketbal te promoten.

Personeel

Basketball'sCool wordt op zaterdagochtend geleid door een gediplomeerde hoofdtrainer in samenwerking met vier jeugdleden van 16 tot 20 jaar die zijn opgeleid tot trainer. Harlemlakers heeft een poule van tien jonge trainers die voor Basketball'sCool rouleren en hiervoor een kleine uurvergoeding krijgen van tien euro. Naast de trainers is er iedere zaterdag ook een zogenaamd aanspreekpunt aanwezig die betalingen registreert, kaarten afstempelt, vragen beantwoordt en het contact met de ouders van de deelnemende kinderen onderhoudt. Ook registreert het aanspreekpunt de deelname van de kinderen en neemt contact op met de deelnemers als zij enkele keren afwezig zijn geweest.

Resultaten

Basketball'sCool startte in januari 2008 met 50 à 60 deelnemers, die tijdens het voorafgaande kerstbasketbaltoernooi zijn geworven. Voor deelname aan meer trainingen en competitiewedstrijden kan het kind zich bij de basketbalvereniging aanmelden om volwaardig lid te worden. Een groot deel van de deelnemers besluit dit te doen en Harlemlakers is dankzij Basketball'sCool inmiddels gegroeid van 60 naar ruim 200 leden. Momenteel hanteert Harlemlakers een wachtlijst voor nieuwe leden en toelating tot de vereniging als volwaardig lid geschiedt op basis van talent en motivatie van de jonge spelers.

Door het grote succes in Amsterdam Nieuw-West hebben ook andere Amsterdamse basketbalverenigingen besloten om te starten met Basketball'sCool. In 2009 richtte de NBB in samenwerking met de Amsterdamse Dienst Maatschappelijke Ontwikkelingen, de stichting Amsterdam Basketball'sCool op om de opzet van het programma in verschillende wijken te standaardiseren. Bovendien implementeert de NBB het succesvolle initiatief ook in andere steden, zoals Utrecht, Dordrecht, Tilburg en Arnhem.

Op de website van Meedoen Alle Jeugd door Sport kunt u de publicatie Jeugdsportmarketing terugvinden. Hierin staan goede voorbeelden van partijen die Jeugdsportmarketing op een goede manier hebben ingezet.

MAATSCHAPPELIJKE STAGE IN DE SPORT IS ACTIEF MEEDOEN

Eric Lagendijk en Lisanne van der Palen

MAATSCHAPPELIJKE STAGE IN DE SPORT IS ACTIEF MEEDOEN

Vanaf 2011 moeten alle leerlingen in het voortgezet onderwijs stage lopen bij maatschappelijke organisaties. Ongeacht de opleiding bedraagt de duur van een maatschappelijke stage 30 uur. Een maatschappelijke stage houdt in dat jongeren vrijwilligerswerk doen tijdens hun middelbare schoolperiode. Dat is goed voor anderen en voor hun persoonlijke ontwikkeling. Vooruitlopend op de verplichting die vanaf 2011 geldt, hebben veel scholen de maatschappelijke stage al opgenomen in het onderwijsprogramma. Wat betekent de maatschappelijke stage voor de sportsector? Hebben Meedoen-verenigingen voordeel bij deze stages? Is er al ervaring mee opgedaan binnen Meedoen?

De sportsector

De sport is met één miljoen vrijwilligers de grootste vrijwilligerssector in Nederland. Daar komt nog eens bij dat, anders dan in de sectoren van welzijn, zorg en cultuur, de sport nagenoeg geheel gedragen wordt door vrijwilligers. Sportorganisaties zijn typische leden – voor – ledenorganisaties, waarin mensen zich om niet inzetten voor bestuur, organisatie en begeleiding van sportactiviteiten. Jongeren hebben daar wat mee, want nu al blijkt dat de sportsector aantrekkelijk is bij het kiezen van een stageplek. Zo heeft bijna tweederde van alle Meedoen-verenigingen zich opengesteld voor maatschappelijke stages. Dit betekent dat middelbare scholieren stage lopen bij meer dan 350 verenigingen in de elf Meedoen-gemeenten. In de sportsector ligt het werk, zoals ook hier weer uit blijkt, voor het oprapen. Elke club kan altijd wel wat extra handen gebruiken, voor de jeugdtrainingen, begeleiding van jeugdteams, organisatie van evenementen of introductielessen, jeugdactiviteiten, accommodatieonderhoud en website of clubblad.

Sportverenigingen in de wijk

Een groot aantal sportverenigingen in de wijken van de grote steden kan jonge vrijwilligers heel goed gebruiken. Juist in de achterstandswijken hebben veel clubs harde klappen gekregen in de afgelopen decennia. Veel vrijwilligers die de clubs hier jarenlang hebben gedragen in de jaren zestig, zeventig en tachtig zijn vertrokken en niet langer actief. De wijken raakten in verval en zijn pas later met grote herstructureringsoperaties, die vandaag de dag nog gaande zijn, verbeterd. Het zijn over het algemeen kwetsbare wijken, met relatief veel bewoners die moeten rondkomen van een minimuminkomen. Een groot deel van de bevolking komt van elders. Migranten hebben zich juist hier geworteld omdat de woningen goedkoop zijn. Daarmee veranderde ook het verzorgingsgebied van de sportverenigingen in deze wijken.

Inmiddels weet de allochtone jeugd de sportclubs steeds beter te vinden, maar kampen deze clubs vaak met een samenhangend palet van problemen op het gebied van financiën, organisatie en accommodatie. Jarenlang hebben de verenigingen het met minder leden en dus minder inkomsten moeten doen. Veel clubgetrouwe vrijwilligers gingen hun heil elders zoeken, zodat de organisatie onder druk kwam te staan. Voor het goed onderhouden en beheren van de accommodatie was steeds minder geld, omdat de inkomsten terugliepen. De clubs slaagden er nauwelijks in om allochtone ouders bij de vereniging te betrekken. Zij wisten eenvoudigweg niet hoe dat moest, terwijl de ouders de vereniging zagen als een soort van kinderopvang. Hoe moesten zij ook weten hoe het wel zat?

Maar er gloort hoop aan de horizon. Een groeiend aantal jongeren uit kwetsbare wijken in de grote steden heeft door de jaren heen kennis gemaakt met sport en sportverenigingen. Was voor hun ouders de Nederlandse sportvereniging een onbekend verschijnsel, voor hen ligt dat anders. Allochtone jeugd vindt sport net zo leuk als de autochtone jeugd, en zoekt daar ook steeds vaker een beroepsopleiding bij, zoals MBO – Sport en Bewegen en de ALO. De huidige situatie is daarmee wezenlijk anders dan zo'n 25 jaar geleden waarin de achterstand in sportdeelname van allochtonen enorm was.

De aandacht moet ook uitgaan naar de betrokkenheid van sporters en (nog) niet sporters bij sportorganisaties. De maatschappelijke stage is hiervoor een buitenkansje, omdat alle jongeren hieraan deelnemen. En wat is er mooier dan stage lopen bij de club waarmee je toch al bekend bent?

Wat hebben jongeren en de sportclubs aan een stage in de sport?

De sportsector blijkt populair onder jongeren bij de keuze van een stageplek. Dat kan zijn bij een sportvereniging – die heeft daar grote behoefte aan! – maar ook op basisscholen, bij het sportbuurtwerk of de speeltuinvereniging en (gemeentelijke) sportevenementen. Leerlingen kunnen als vrijwilliger in de sport veel leren: ze leren organiseren, vergaderen, plannen bedenken, verantwoordelijkheid nemen, presenteren, werkzaamheden uitvoeren, samenwerken en werken met kinderen en volwassenen. Kortom: de sportsector is een leerschool voor democratisch besturen, sociaal verkeer, opvoeding en zelfontplooiing.

En het gaat nog verder. Het Calvijn met Junior College (CmCJ) in Amsterdam Nieuw-West heeft in samenwerking met de KNVB district West I maatschappelijke stages georganiseerd in de vorm van een junior-scheidsrechtercursus. Diek Lohle, docent aan het CmCJ: “Tijdens het fluiten ontvingen de jongeren waardering van de ouders langs de lijn en de voetballende kinderen. Je ziet dat de jongens veranderen tijdens de cursus. Ze leren leiding te geven en hun zelfbeeld wordt positiever. Door het succes zie je de jongens groeien. Ook kunnen de jongeren hun certificaat noemen op hun CV.”

Niet alleen de leerlingen hebben profijt van een maatschappelijke stage in de sport. Zoals we zojuist gezien hebben, bieden de stages ook voordelen aan de verenigingen. Welke voordelen zijn dat?

- Ten eerste ligt het werk, zoals gezegd, voor het oprapen bij de clubs. Er is altijd veel te doen, en veel werk blijft liggen doordat er eigenlijk altijd een tekort aan vrijwilligers wordt ervaren. Vaak gaat het daarbij om uitvoerend werk.
- Ten tweede is de stage een mooie opstap om jonge sporters langduriger te binden aan de sportvereniging, zodat zij hun vrijwillige inzet ook na afloop van de stage voortzetten. Dat hoeft overigens niet altijd direct na afloop van de stage te zijn. Het zou best eens zo kunnen zijn dat leerlingen met hun stage de eerste ervaringen met vrijwilligerswerk opdoen, waar zij later op kunnen terugvallen.
- Ten derde vergroten de jonge vrijwilligers die stage lopen de diversiteit van het vrijwilligersbestand binnen de club. Het blijkt immers vaak lastig om jongeren te betrekken in de vrijwilligersorganisatie. Jonge vrijwilligers vullen de vaak wat oudere clubtjers goed aan, hebben interessante, eigentijdse oplossingen voor hardnekkige problemen en geven het soms stoffige imago van het vrijwilligerswerk weer glans.
- Ten vierde is het niet ondenkbeeldig dat de jeugdige inzet afstraalt op andere jongeren binnen de club, die nu ook wel wat willen betekenen voor hun vereniging. Zien organiseren doet organiseren!

De school

Naast de sportvereniging en de leerlingen, speelt ook de school een rol bij maatschappelijke stages. De school staat er namelijk borg voor dat de leerlingen goed worden begeleid. De dagelijkse begeleiding ligt uiteraard in handen van de sportvereniging, terwijl de school er verantwoordelijk voor is dat leerlingen goed begeleid worden. Dit betekent dat voorafgaand aan de stage de school en de club duidelijke afspraken maken over inzetbaarheid, begeleiding, taken en verantwoordelijkheden, competenties en verwachtingen. De school draagt zorg voor een goede voorbereiding op de stage. Daarnaast houdt de school ook de vinger aan de pols en informeert zowel bij leerling als vereniging naar de voortgang. Gebleken is dat leerlingen uit lagere klassen en in het VMBO en praktijkonderwijs wat meer begeleiding nodig hebben dan HAVO – en VWO – leerlingen. Jolanda Hogewind, directeur van het CmCJ: “Het is niet voor iedereen vanzelfsprekend om te sporten. Als school willen graag uitdragen dat sporten belangrijk is.”

De stage: het wat en hoe

NISB heeft geïnventariseerd welke werkzaamheden leerlingen het meest verrichten tijdens hun maatschappelijke stage in de sportsector:

- Assisteren bij het geven van trainingen;
- Begeleiden van kinderen bij sportactiviteiten;
- Organiseren van activiteiten zoals toernooien, kampen, feesten en sport- en spelmiddagen;
- Jureren, scheidsrechters;
- Onderhouden van accommodatie en materialen;
- Meehelpen achter de bar en in de kantine;
- Schoonmaken;
- PR-werkzaamheden, zoals ontwerpen, drukken en verspreiden van posters, clubblad en flyers;
- Meewerken aan de website;
- Uitvoeren van onderzoek naar bijvoorbeeld mening en behoefte van jeugdleden.

Het stageproces bestaat vanuit de school gezien uit vijf stappen

Stap 1 Voorbereiding

De school is als eerste aan zet om de juiste randvoorwaarden te creëren voor het organiseren van maatschappelijke stages in de sport. De directie en betrokken docenten moeten het zien zitten. Een docent moet de tijd krijgen om de coördinatie ter hand te nemen. Een projectteam moet bedenken welke plek de maatschappelijke stage in het curriculum krijgt.

Stap 2 Oriëntatie op geschikte stageplekken

Zodra de juiste randvoorwaarden aanwezig zijn, is oriëntatie op geschikte stageplekken bij maatschappelijke organisaties, zoals sportverenigingen, nodig. Veel gemeenten hebben een vrijwilligerscentrale of lokaal steunpunt waar een 'stagemakelaar' werkzaam is die de school kan ondersteunen bij de werving van sportstages. Deze kan antwoord geven op de vragen: welke sportorganisaties zijn er in de omgeving? In hoeverre staan zij open voor maatschappelijke stages? Beschikken zij over interessante stageplekken? Kunnen zij voldoende begeleiding bieden? Ook communicatie richting leerlingen, ouders en andere betrokkenen valt onder deze stap.

Stap 3 Introductie: van stageoriëntatie naar keuze

De school gaat vervolgens leerlingen ter voorbereiding op hun stage introduceren in het thema 'vrijwilligerswerk in de sport'. Het gaat er dan om dat leerlingen met elk hun eigen competenties op de juiste plek terecht komen. Dat wil zeggen: een plek die aansluit op hun kwaliteiten en wensen.

Stap 4 Begeleiding: de leerling op de werkvloer

Als leerlingen na een geslaagde wervings- en selectieprocedure aan de slag gaan bij de vereniging is het van belang de vinger aan de pols te houden. Zowel de school als de vereniging hebben daar een rol in. Samen zijn zij verantwoordelijk voor een goede begeleiding, zowel bij de start als tijdens de uitvoering van de maatschappelijke stage. Het is belangrijk dat goed te regelen en er afspraken over te maken.

Johan Annema, voormalig medewerker KNVB district West I: “Er moet niet worden vergeten dat de vereniging en het onderwijs twee verschillende werelden zijn. Je kan het niet zomaar over de schutting gooien.” Diek Lohle vult aan: “Een harde eis voor het slagen van de maatschappelijke stages bij sportverenigingen is een goede samenwerking tussen school, vereniging en bond.”

Stap 5 Evaluatie: terugblikken en vooruitkijken

Tussentijds en na afloop moeten leerlingen, vereniging en school nagaan hoe een en ander verloopt. Het gaat daarbij om het functioneren van de leerlingen (wat hebben zij gedaan?), maar ook om het project of proces als geheel. Evalueren maakt het mogelijk om tijdig bij te sturen en te leren van de ervaringen die ieder heeft opgedaan. Zodoende vormt de evaluatie de opstap naar een nieuwe ‘ronde’ maatschappelijke stages in de sport.

Succesfactoren en lessen

Voor leerlingen en school is het belangrijk om de individuele stage van leerlingen in te bedden in een breder perspectief om de ‘civil society’ - zeg maar het geheel van maatschappelijke en non – profit organisaties – te belichten. Leerlingen moeten de mogelijkheid hebben om hun ervaringen te delen. Stage lopen bij een maatschappelijke organisatie leert hun namelijk iets over de maatschappij.

Dit kan door eenvoudige opdrachten in de praktijk worden gebracht, bijvoorbeeld via een werkstuk over de sportvereniging en de plek van de stage daarin, een fotocollage of een gastles door iemand van de vereniging op school.

Diek Lohle: “Aan het eind vertellen de jongeren hun ervaring in andere klassen. Zo kunnen ze hun succes delen en andere jongeren enthousiast maken voor het project.”

Zowel de gemeente en de lokale vrijwilligerscentrale, maar ook de provinciale sportraad kunnen informatie leveren aan sportverenigingen over maatschappelijke stages in de sport. Deze organisaties kunnen bijvoorbeeld bemiddelen in contacten tussen scholen, verenigingen en leerlingen. Het is belangrijk dat gemeenten, sportservicebureaus en vrijwilligerscentrales de clubs persoonlijk benaderen en informeren, want dat levert het meeste resultaat op. Verenigingen zullen zich eerst afvragen wat het hun oplevert en of het niet te veel tijd kost. Een lokale stagemakelaar – van de gemeente of vrijwilligerscentrale – kan verenigingen goed vertellen wat er bij een maatschappelijke stage allemaal komt kijken. Dat kan door middel van een eerste belronde, gevolgd door een persoonlijk bezoek aan de club, en eventueel een groepsbijeenkomst met vertegenwoordigers van sportverenigingen, zodat alle clubs tegelijk geïnformeerd worden.

Sportverenigingen kunnen een aantal maatregelen treffen om maatschappelijke stages zo goed mogelijk te laten verlopen. Wij noemen de belangrijkste:

- Zorg voor voldoende draagvlak binnen de verenigingsorganisatie;
- Stel een ervaren begeleider aan die contact onderhoudt met de stagiair(s);
- Draag zorg voor een stageopdracht met duidelijk resultaat en werkzaamheden die overzichtelijk, aantrekkelijk en zinvol zijn;
- Houd rekening met eigen inbreng van de stagiair(s) waardoor de loyaliteit groter zal zijn;

- Kom tot overeenstemming met school en stagiair(s) over omvang, periode en tijdstip van de stage;
- Laat de veiligheid van stagiair(s) voorop staan.

In Amsterdam Nieuw-West werd de juniorscheidsrechtercursus gegeven op school. Diek Lohle: “Het was gezellig op zaterdagochtend tijdens de cursus. Er waren broodjes, thee, koffie. Het werd een gezellig clubje en dat groeide en groeide. Prachtig om te zien.”

Verenigingen kunnen het commitment van jongeren aan de club vergroten door het aantrekkelijk maken van de stageplek, bijvoorbeeld door het aanbieden van een lunch of het organiseren van een feestje. Leerlingen vinden het leuk en interessant om een kijkje te nemen in de verenigingsorganisatie, bijvoorbeeld door het bijwonen van een commissievergadering. De stage kan worden afgerond door het uitreiken van een certificaat.

NIEUWE ORGANISATIEVORMEN VERSTERKEN VERENIGINGEN

Rebecca Beck, Annemarie de Mooij en Lisanne van der Palen

NIEUWE ORGANISATIEVORMEN VERSTERKEN VERENIGINGEN

Al ruim een eeuw vormen sportverenigingen de basis van de georganiseerde sport in Nederland. In de loop der tijd zijn ook andere organisatievormen ontstaan, die de sport in het algemeen versterken. Denk daarbij aan sportscholen en fitnesscentra, gemeentelijk sportaanbod en bedrijfssport. Door lokale samenwerking ontstaan soms nieuwe organisatievormen, waar sportverenigingen hun voordeel mee kunnen doen.

Aan het eind van de 19^e eeuw ontstonden in Nederland de eerste sportverenigingen. Kenmerkend voor deze sportclubs was dat sportieve burgers zelf het initiatief namen tot het oprichten ervan, en dat amateursportbeoefening centraal stond. Het op vrijwillige basis organiseren van wedstrijden en trainingen vormde een, naar later zou blijken, vruchtbare voedingsbodem voor de groei van de georganiseerde sport in Nederland. Ruim een eeuw later hebben we nog steeds een levendige sportcultuur waarin verenigingen een centrale plaats innemen. De basis van het Nederlandse sportverenigingsleven met koepels, bonden, regionale afdelingen en verenigingen is zo sterk, dat we over een eeuw waarschijnlijk nog steeds sportverenigingen zullen kennen.

Sportverenigingen zijn in essentie hetzelfde gebleven, maar hebben zich ook aangepast aan veranderende omstandigheden. Voorbeelden hiervan zijn gebruik van sociale media, meer samenwerking met overheid en lokale partners en professionalisering. In deze bijdrage willen wij laten zien dat ‘nieuwe’ organisatievormen in de sport, zoals die in verschillende Meedoen-gemeenten zijn ontstaan, de traditionele sportverenigingen niet ondermijnen, maar juist versterken.

Sportarme wijken

In sommige achterstandswijken in de grote steden is de sportinfrastructuur (accommodatie en organisatie) kwetsbaar. Het aantal voorzieningen is er beperkt en sportverenigingen hebben het daar door de jaren heen veelal moeilijk gekregen. Vooral voor jonge kinderen is dat nadelig. Als de afstand naar verenigingen groot is, kunnen zij daar niet zelfstandig naar toe. Dat betekent dat ouders moeite moeten doen om hun kinderen iedere week tijdig naar trainingen en wedstrijden te brengen. Dit is een belasting die ouders niet altijd kunnen of willen opbrengen.

Als kinderen niet op jonge leeftijd actief met sport in aanraking komen, vermindert de kans dat zij later in hun leven actief blijven sporten. Voor die kinderen - en voor de sport! - is het dus van belang om toch een manier te vinden om te sporten. Wat sportverenigingen kunnen doen om die kinderen in sportarme wijken te bereiken, is een variant op het spreekwoord: ‘als de berg niet naar Mohammed komt, dan moet Mohammed naar de berg gaan’. En dat hoeven verenigingen niet alleen te doen. Kenmerkend voor nieuwe organisatievormen in de sport is juist dat club, gemeente, buurt en onderwijs hierbij de handen ineen slaan.

Dependances

“Sommige wijken hebben geen of slechts één sportvereniging”, zegt Barbara Burghard van Sportservice Nijmegen. “Wij stimuleren sportverenigingen om daar dependances op te zetten, zodat de kinderen daar structureel kunnen sporten. Met sportmogelijkheden in de wijk, verlagen we de drempel voor kinderen en hun ouders.”

Nijmegen is één van de gemeenten die in het kader van het project Meedoen Alle Jeugd door Sport met succes sportverenigingen stimuleerde om dependances te beginnen.

Met een dependance wordt bedoeld dat een vereniging zijn sport ook aanbiedt op andere locaties dan de hoofdaccommodatie van de club. Onder leiding van gekwalificeerde trainers sporten de leden op of in een accommodatie in de wijk. Leden van de dependance zijn volwaardig lid van de vereniging en kunnen meedoen aan alle reguliere clubactiviteiten.

Voor verenigingen zijn er goede argumenten om de oprichting van een dependance in een sportarme wijk te overwegen. Ten eerste bereiken verenigingen door dependances kinderen waarmee zij anders niet in contact zouden komen. Voor

verenigingen die hun ledenbestand op peil willen houden, is dat belangrijk.

Ten tweede geven verenigingen die de stap naar dependances zetten blij van maatschappelijke betrokkenheid. Zij zoeken kinderen op in wijken waar geen of weinig structureel sportaanbod is. Die houding draagt bij aan een goed imago van de vereniging.

Ten derde draagt expansie naar andere wijken bij aan de naamsbekendheid van een vereniging. Dat mes snijdt aan twee kanten. Verenigingen met een grote naamsbekendheid trekken makkelijker nieuwe leden aan. Naamsbekendheid maakt een vereniging bovendien aantrekkelijker voor sponsors.

Voorwaarden

Om een dependance te starten, moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Ten eerste moet er in een wijk voldoende animo zijn voor een sport. Sportverenigingen die regelmatig clinics op scholen geven, kunnen aan de hand daarvan redelijk inschatten hoe groot de belangstelling voor een sport is. Ook kunnen verenigingen eerst een enquête houden.

Tweede voorwaarde is de beschikbaarheid van een sportaccommodatie. Vaak kan de gemeente daarbij een rol spelen. Vooral gemeenten met een sterk sportstimuleringsbeleid zullen blij zijn met verenigingen die een dependance willen beginnen en hen met raad en daad bijstaan.

Derde voorwaarde is de beschikbaarheid van opgeleide trainers die bereid zijn om buiten de hoofdaccommodatie trainingen te verzorgen.

Schoolsportverenigingen

Een variant op de dependance van een sportvereniging is de schoolsportvereniging. Dit is een samenwerking tussen één of meer scholen en ten minste vier sportverenigingen. Schoolsportverenigingen bieden trainingen aan in of nabij de school. Ook in dit geval brengen deelnemende sportverenigingen de sport bij de kinderen.

Een verschil tussen dependances en schoolsportverenigingen is de organisatie. De verantwoordelijkheid van dependances ligt uiteindelijk bij de individuele verenigingen, ook al worden zij vaak ondersteund door de gemeente. Bij schoolsportverenigingen is de praktische coördinatie in handen van een sportcoördinator die vanuit de betrokken school is aangesteld. Deze coördinator onderhoudt de contacten met de sportverenigingen en hun trainers.

De motivatie voor de oprichting van een schoolsportvereniging komt sterk overeen met die van dependances. Ook in dit geval gaat het vaak om wijken waar het reguliere sportaanbod mager is. Met schoolsportverenigingen bereiken verenigingen kinderen die voor hen anders buiten beeld zouden blijven.

Hoe werkt het?

De structuur van een schoolsportvereniging is op papier simpel. Vakleerkrachten van de school inventariseren voor welke vier sporten de scholieren de meeste belangstelling hebben. Een lokale sportserviceorganisatie zoekt op basis van dat verlanglijstje sportverenigingen of trainers die bij willen dragen aan een schoolsportvereniging.

Vervolgens komen trainers van die sportverenigingen wekelijks trainingen verzorgen in of nabij de school. De scholieren zijn via het lidmaatschap van de schoolsportvereniging volwaardig lid van de betreffende sportvereniging. Vaak spelen schoolgenoten als team in het weekend competitiewedstrijden op het terrein van de sportvereniging. Strikt juridisch gezien is de schoolsportvereniging geen vereniging met statuten, een bestuur en leden. Het is een goed georganiseerd concept

waarbij bestaande verenigingen hun aanbod bij school in de wijk aanbieden. Er hoeft dus geen nieuwe vereniging opgericht te worden!

Proeftuin

In Rotterdam zijn schoolsportverenigingen goed van de grond gekomen, mede omdat de organisatievorm een proeftuin is van NOC*NSF. Dat betekent dat Rotterdam Sportsupport, het sportservicepunt van Rotterdam, over voldoende financiële middelen beschikt om schoolsportverenigingen gestalte te geven.

Vanuit Rotterdam Sportsupport is een projectorganisatie opgezet die scholen in sportarme wijken stimuleert om schoolsportverenigingen te beginnen. Vakleerkrachten lichamelijke opvoeding

fungeren als coördinator. In samenwerking met Sportsupport leggen zij het contact met sportverenigingen.

Het resultaat is overweldigend. Rotterdam telt inmiddels achttien schoolsportverenigingen voor basisscholieren en sinds kort ook één voor het voortgezet onderwijs met in totaal ruim 1200 scholieren die lid zijn! Vanaf eind 2010 kunnen Rotterdamse kinderen met leer- en/ of gedragsproblematiek ook via een schoolsportvereniging hun favoriete sport beoefenen. De SBO Laurens Cupertino uit Rotterdam-IJsselmonde sluit zich als eerste school voor speciaal onderwijs aan bij een schoolsportvereniging. Dit maakt sport toegankelijk voor een doelgroep die vrijwel niet structureel sport.

Het concept van de schoolsportvereniging kan een logisch vervolg zijn op clinics die veel sportverenigingen op scholen geven. Schoolsportverenigingen passen heel goed bij de opkomst van Brede Scholen met volledige dagarrangementen. Voorwaarden voor de oprichting van een schoolsportvereniging is uiteraard de beschikbaarheid van geschikte sportaccommodaties in of nabij de school. Bovendien moeten trainers van meerdere sportverenigingen in de gelegenheid zijn om aansluitend op schooltijden trainingen te verzorgen.

Sportpunten

Een andere variant om de sport naar de wijk te brengen is de oprichting van sportpunten. Zo vertelt Frans Peters, unitleider sport- en spelwerk bij gemeente Arnhem over Sportpunt Klarendal: "Klarendal kende enkele jaren geleden geen goede sociale en fysieke sportinfrastructuur. Er was geen sportcultuur, er was een lage organisatiegraad bij bewoners, het aantal sportvoorzieningen was beperkt en op een gegeven moment was er ook geen enkele sportvereniging meer actief. Wij zijn vanuit een BOS- project gestart met een wijk sportclub, waar jong en oud laagdrempelig gebruik kunnen maken van wel veertig verschillende wekelijkse sport-spel activiteiten." Die activiteiten vinden bijvoorbeeld plaats in een sporthal, een dojoaccommodatie, een gymzaal bij een islamitische basisschool, op een Richard Krajicek Playground en in een zaaltje bij een wijkcentrum van welzijnsorganisatie Rijnstad. Inmiddels sporten er wekelijks ruim 300 leden en groeit Sportpunt

Klarendal nog steeds. De kracht van het succes ligt vooral in de gebundelde krachten en goede samenwerking van organisaties die in de wijk werken (professionals uit sport, onderwijs en welzijn), de grote betrokkenheid van wijkplatform en wijkmanagers en het laagdrempelige karakter. Voor een paar euro per maand ben je lid en kun je meerdere keren in de week sporten. En met de Arnhem Card is het lidmaatschap voor de jeugd tot 18 jaar gratis. Deze werkwijze zorgt ervoor dat bewoners in hun wijk sporten en meer initiatief nemen. Meedoen-verenigingen doen ook mee. Basketbalvereniging Arnhem Aces en Kickboxing Arnhem hebben zich in de wijk gevestigd en bieden met succes trainingen en

wedstrijdsport aan. Ook judovereniging Sportschool Milder en gymnastiekvereniging AAC bieden activiteiten aan in de wijk. Bij Sportpunt Klarendal werkt inmiddels een combinatiefunctionaris die is belast met het versterken van de netwerken, de organisatie van het sportpunt en uitvoering. "Wij weten dat sport belangrijk is voor de verbetering van wijken. Sport brengt onder meer sociale cohesie. En dat werkt in Arnhem!" aldus Peters. In de Arnhemse wijk Malburgen is een vergelijkbaar sportpunt ontwikkeld.

Lokale Bundelingen

"Eén voor allen, allen voor één". Dat was de strijdkreet van de drie musketiers in het gelijknamige boek van de Franse schrijver Alexandre Dumas. Het is in overdrachtelijk zin ook de basis van de verregaande samenwerking tussen verschillende sportverenigingen die op verschillende plaatsen in Nederland is ontstaan.

Samenwerking tussen sportverenigingen is natuurlijk op zich niets nieuws. Verenigingen werken al samen sinds zij tegenstanders nodig hebben om wedstrijden tegen te spelen. Uit die behoefte zijn de sportbonden ontstaan.

Ook op lokaal niveau bestaan er incidentele vormen van samenwerking tussen sportverenigingen, bijvoorbeeld als de gemeente input vraagt voor het ontwikkelen van lokaal sportbeleid. Ook het gezamenlijk gebruik van sportparken of accommodaties leidt soms tot een gestructureerde vorm van samenwerking.

Een nieuwe en vergaande vorm van samenwerking tussen sportverenigingen ontstond in 2007 in Amsterdam. Vijf hoofdstedelijke turnverenigingen participeerde in Meedoen en stuitten elk al snel op een belangrijk knelpunt: gebrek aan gediplomeerde trainers. Daarmee hadden de verenigingen een dubbel probleem: ze hadden te weinig mankracht voor introductielessen op scholen en om de instroom van nieuwe leden goed te kunnen verwerken. Daarmee dreigde de deelname aan Meedoen bij voorbaat op een mislukking uit te draaien. Tenzij....de verenigingen zouden samenwerken.

Vliegwieleffect

De vijf turnverenigingen pakten die samenwerking meteen grondig aan door gezamenlijk een stichting op te richten: Stichting Turnstad Amsterdam. Inmiddels hebben zich nog vier verenigingen bij de stichting aangesloten, wat op zich al een teken van succes is.

Het algemeen bestuur van de stichting bestaat uit vertegenwoordigers van de deelnemende turnverenigingen. Daarnaast kent de stichting een dagelijks bestuur en een betaalde coördinator.

Dankzij de samenwerking kunnen de verenigingen meer scholen en dus meer kinderen en jongeren bereiken, bijvoorbeeld door gebruik te maken van een collectieve *pool* van trainers. Door als één sterke organisatie naar buiten te treden, kan de stichting meer bereiken dan als individuele verenigingen. Zo krijgt de stichting veel ondersteuning vanuit de gemeente Amsterdam. Vier combinatiefunctionarissen werken via de gemeente voor Stichting Turnstad Amsterdam.

Ook voor de Gymnastiek Unie (KNGU) is de stichting een sterke en daarmee aantrekkelijke partner. Hetzelfde geldt voor onderwijsinstellingen. Voor stagiaires van het ROC Sport en Bewegen is de stichting een zogenaamd Stage Leerbedrijf en studenten HBO Sportmanagement kunnen er stage lopen.

Deze samenwerking met onderwijsinstellingen is illustratief voor de voordelen die samenwerking tussen verenigingen oplevert. Door die samenwerking kan de stichting meer organiseren en bijvoorbeeld meedoen aan initiatieven van de gemeente. Daardoor is voor stagiaires bij de stichting veel ‘te halen’. Die stagiaires leveren op hun beurt hand- en spandiensten aan de stichting, waardoor de actieradius van de stichting vergroot wordt.

Door samen te werken in een stichting, zijn de turnverenigingen sterker. Daardoor zijn zij een aantrekkelijke partner voor gemeente, bond en onderwijsinstellingen, waardoor de stichting nog sterker wordt. Samenwerking tussen verenigingen kan dus een vliegwieleffect hebben.

Innovaties

Naast de al genoemde resultaten, heeft Turnstad Amsterdam nog een aantal successen geboekt. Zo zijn in ‘turn-arme’ stadsdelen van Amsterdam dependances opgericht, waardoor het bereik van de stichting verder is uitgebreid. Bovendien is de stichting een selectiegroep voor jongens gestart. Daarmee maakt de stichting de sport voor jongens aantrekkelijker.

Tenslotte introduceert de stichting in Amsterdam nieuwe, hippe en/of stoere turnvormen, waarmee zij met succes nieuwe doelgroepen aanspreken. Voorbeelden daarvan zijn Tumbling en Trickz.

Vermeldenswaard is dat Stichting Turnstad Amsterdam inmiddels ook sportzorgtrajecten verzorgt. De betrokken trainers zijn hiertoe bijgeschoold in de omgang met kinderen in de jeugdzorg.

Succesfactoren

“Je moet de concurrentie laten varen en de wil hebben om samen verder te komen”, zegt Suzanna van Houweninge, coördinator van Stichting Turnstad Amsterdam. Daarmee is meteen de belangrijkste succesfactor van samenwerking tussen verenigingen benoemd. Minstens zo belangrijk is dat voor alle betrokkenen het doel van de samenwerking duidelijk is. Dat doel kan in de loop van de tijd wel veranderen.

Stichting Turnstad Amsterdam is opgericht om met succes mee te doen aan het project Meedoen. Wanneer Meedoen stopt, blijft de stichting bestaan en formuleert nieuwe doelen voor de samenwerking. De stichting blijft activiteiten ontwikkelen om kinderen met de turnsport in contact te brengen en om ‘witte plekken’ op de Amsterdamse turnkaart in te vullen.

Behalve duidelijkheid over de doelen is ook helderheid over de dagelijkse leiding belangrijk. Bij Turnstad Amsterdam is

Suzanna van Houweninge coördinator. Zij legt verantwoording af aan het bestuur van de stichting. Omdat zij betaald wordt door de stichting, moet ook glashelder zijn wat de financiële bijdrage is van de deelnemende verenigingen aan de stichting. Daaruit volgt automatisch dat binnen de deelnemende verenigingen voldoende draagvlak moet bestaan om mee te doen.

Andere vormen

Sportverenigingen zijn en blijven *op sportief vlak* elkaars concurrenten. Dat moet ook zo blijven. Daarnaast hebben sportverenigingen echter veel overeenkomstige belangen die tot samenwerking uitnodigen. Dat kan leiden tot een gezamenlijke administratie, het samen ontwikkelen van nieuwe producten of de uitwisseling van trainers. In Rotterdam heeft samenwerking tussen zwemverenigingen geleid tot een halfjaarlijks Swim Event in verschillende Rotterdamse wijken. Ook dat is het resultaat van de bundeling van krachten.

Turnstad Amsterdam blijft als stichting voorlopig actief, maar Suzanna van Houweninge sluit niet uit dat de samenwerkingsvorm in de loop van de tijd zal veranderen. Zelfs een fusie van een aantal of alle verenigingen behoort wat haar betreft tot de mogelijkheden.

Het succes van de stichting in Amsterdam krijgt waarschijnlijk navolging elders in het land. Turnverenigingen in Emmen en omgeving overwegen het Amsterdamse voorbeeld te volgen.

Verschillende organisatievormen kunnen overigens in elkaar overlopen. Stichting Turnstad Amsterdam is op zich een nieuwe organisatievorm. Met dependances geeft het bijvoorbeeld vorm aan weer een andere organisatievorm. Niets staat bovendien een bijdrage aan Amsterdamse schoolsportverenigingen in de weg. De kracht van de bundeling en de bundeling van krachten kent eigenlijk geen grenzen.

Voor meer informatie over de verschillende organisatievormen, kunt u een kijkje nemen op de Meedoen-website www.meedoenallejeugddoorsport.nl.

OUDERPARTICIPATIE BEGINT MET KENNIS OVER VERENIGINGSCULTUUR

Rebecca Beck en Willie Westerhof

OUDERPARTICIPATIE BEGINT MET KENNIS OVER VERENIGINGSCULTUUR

Veel verenigingen die deelnemen aan het project Meedoen Alle Jeugd door Sport hebben een flinke aanwas van (allochtone) jeugdleden gerealiseerd. Die grote toestroom stelt verenigingen voor nieuwe uitdagingen. Zo blijken veel ouders weinig te weten over de Nederlandse verenigingscultuur. Om ouders beter te informeren en bij de club te betrekken, is een aantal doeltreffende instrumenten beschikbaar.

In de Nederlandse sportcultuur nemen verenigingen een centrale plaats in. Slechts een klein aantal landen, met name Duitsland en België, kent een vergelijkbare cultuur. Ook in Engeland, Frankrijk en de Scandinavische landen zijn sportverenigingen heel normaal, hoewel in die landen de rol van de scholen als basis van de sportcultuur groter is dan in Nederland. De rest van de wereld, en met name de typische migratielanden, kent geen verenigingscultuur die vergelijkbaar is met de onze.

Voor verenigingen met allochtone leden of met een verzorgingsgebied waarin veel migranten wonen is het goed om dat te beseffen. Want waar autochtone Nederlanders onze verenigingscultuur met de paplepel hebben ingegoten gekregen, is die cultuur voor veel Nieuwe Nederlanders onbekend.

Verwachtingen

Het gevolg van die onbekendheid met onze verenigingscultuur is dat allochtone Nederlanders verkeerde verwachtingen kunnen hebben van sportverenigingen. Voor veel allochtone ouders lijkt een sportvereniging op een school of bedrijf. Zij betalen voor de diensten, kinderen gaan erheen en worden er door specialisten - leraren, docenten en sporttrainers - gedurende enige tijd beziggehouden.

Wie in onze cultuur is opgegroeid, weet dat sportverenigingen alleen kunnen functioneren dankzij de inzet van vrijwilligers. Ook de introductie van verenigingsmanagers of combinatiefunctionarissen heeft daar niets aan veranderd. Want voor de uitvoering van grotere en kleinere taken kan een sportvereniging niet zonder actieve vrijwillige participatie van leden en de ouders daarvan. Voor veel sportverenigingen is het een uitdaging om dit aan allochtone jeugdleden en hun ouders duidelijk te maken.

Informatieoverdracht

De meeste sportverenigingen hebben een website of een clubblad. Het ligt dus voor de hand dat zij die media gebruiken om met leden te communiceren. Dat gebeurt dan ook. Verenigingen publiceren hun huisregels en plaatsen regelmatig oproepen voor vrijwilligerswerk. Hoe nuttig dergelijke publicaties ook zijn, helaas bereiken die vaak niet alle leden en hun ouders. Niet alle allochtone leden en hun ouders zijn nu eenmaal de taal voldoende machtig. Sommige ouders denken dat het clubblad alleen voor leden is en niet voor hen. . Of beschikken niet over internet of denken er niet aan om de site van de club van zoon- of dochterlief eens te bezoeken. Publicaties in clubbladen of op de websites hebben dan ook een onzeker bereik. Verenigingen kunnen er niet op vertrouwen dat zij daarmee werkelijk alle ouders van jeugdleden bereiken. Voor sportverenigingen is het daarom zaak om te zoeken naar een meer directe, persoonlijkere informatieoverdracht, liefst met een optimaal bereik.

Intakegesprek

Hét ideale moment om (jeugd)leden en hun ouders te informeren over het reilen en zeilen van een vereniging is het moment waarop zij zich als lid aanmelden. Veel sportverenigingen beseffen dat en geven een nieuw lid bij de inschrijving de nodige informatie op papier mee. Voor veel allochtone jeugdleden en hun ouders is dat echter onvoldoende. Het bereik van deze informatievoorziening is net zo onzeker als van publicaties in het clubblad of op de website. Om er zeker van te zijn dat

jeugdleden en hun ouders weten wat het verenigingsleven betekent, is intensiever contact nodig.

Een optie die een groeiend aantal sportverenigingen inmiddels toepassen is het intakegesprek. Eén van de verenigingen die dat doen is de Rotterdamse voetbalvereniging HOV/DJSCR. De invoering van intakegesprekken maakt bij deze club deel uit van een reeks van maatregelen die bedoeld zijn om het sociale klimaat van de vereniging te verbeteren. Ineke Kalkman was als pedagogisch coördinator drie jaar bij HOV betrokken. 'HOV maakte drie jaar geleden een moeilijke periode door', vertelt zij. 'De sfeer bij club in de Rotterdamse wijk Crooswijk was slecht en het aantal vrijwilligers liep sterk terug. Terwijl 95 procent van de jeugdleden van allochtone afkomst was, waren de meeste vrijwilligers autochtoon. Opvallend was verder dat veel allochtone jeugdleden zich zelf als lid kwamen inschrijven, zonder merkbare betrokkenheid van ouders. Dat was één van de aspecten die we radicaal hebben veranderd.'

Wie lid wil worden van HOV moet voortaan eerst voor een intakegesprek komen. Voor jeugdleden is de aanwezigheid van één van de ouders (eventueel vergezeld van een Nederlands sprekende kennis of familielid) daarbij verplicht.

HOV heeft voor die intakegesprekken een heldere agenda. Kalkman: 'We leggen onder meer de huisregels van de club uit. Die hebben niet alleen betrekking op het gedrag van jeugdleden tijdens trainingen en wedstrijden, maar ook op het gedrag in en rond de kantine. "Wees zuinig op onze vrijwilligers in de kantine", is bijvoorbeeld een regel die we tijdens het intakegesprek uitleggen.'

Juist zo'n regel is een ideale kapstok voor HOV om ouders van allochtone jeugdleden uit te leggen wat vrijwilligers zijn, wat zij doen en hoe belangrijk zij voor de vereniging zijn.

Deze persoonlijke manier van informatieoverdracht heeft een belangrijk voordeel. Een ervaren vertegenwoordiger van de club kan tijdens het gesprek regelmatig controleren of de ouders de informatie hebben begrepen.

Vertrouwenspersoon

Kalkman heeft bij HOV drie seizoenen lang die intakegesprekken gevoerd. 'Ik heb eigenlijk alleen maar positieve reacties gekregen', vertelt zij. 'Negen van de tien ouders gaven zelfs aan het intakegesprek erg op prijs te stellen. Er is dus ook bij die ouders duidelijk behoefte aan.'

Opvallend is dat die intakegesprekken vaak nog een staartje kregen. Kalkman: 'Juist omdat die ouders mij van dat intakegesprek kennen, spraken ze me later voor van alles en nog wat aan. Mij werd zelfs om advies gevraagd over scheenbeschermers voor hun zoon.'

De intakegesprekken bij HOV hebben dus twee effecten. Ten eerste krijgen ouders in een persoonlijk gesprek alle informatie over de vereniging. Minstens zo belangrijk is echter dat ouders van allochtone jeugdleden door die intakegesprekken in ieder geval iemand van de vereniging goed kenden. 'Veel ouders beschouwden mij na dat intakegesprek als raadvrouw en vertrouwenspersoon', aldus Kalkman. Dat veel ouders van allochtone jeugdleden haar over van alles en nog wat raadpleegden, betekende wel een extra belasting voor haar. Maar het betekent ook dat veel allochtone ouders meer betrokkenheid voelen dan vaak wordt aangenomen. Zij hebben echter een duwtje in de rug nodig. Of iemand die ze even bij de hand neemt.

DVD zet aan tot discussie

Een tweede instrument voor allochtone ouders die niet bekend zijn met onze sportcultuur is de DVD "Sport en Bewegen:

Wie doet er mee?" die door het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen samen met een aantal Meedoensportbonden en -gemeenten is ontwikkeld. Het schijfje bevat tien filmpjes van ongeveer 3 minuten waarin de Turkse presentator Yasar Üstüner op bezoek gaat bij verschillende sportorganisaties.

Op sympathieke wijze ondervraagt hij experts, gewone sporters, kinderen en ouders over het belang van sport en bewegen, over sportverenigingen en over ouderbetrokkenheid. Door de opbouw van de gesprekken zet Yasar op de DVD ouderparticipatie in een bredere context.

Uitgangspunt is dat je van ouders niet kunt verwachten dat zij zo maar iets voor een vereniging zullen doen. Daar gaat een aantal stappen aan vooraf.

Stap 1

De eerste stap is ouders bewust maken van het belang van sport en bewegen. De eerste vier filmpjes op de DVD kunnen daarbij helpen. Daarin gaat Yasar op zoek naar verschillende manieren van sport en sportbeleving. Zo belicht hij dat sport en bewegen voor iedereen, jong en oud, van belang is. En dat er ook voor vrouwen voldoende mogelijkheden zijn om gescheiden

van mannen te sporten. Indrukwekkend is het filmpje waarin een Marokkaanse vrouw met een gehandicapte dochter vertelt over sporten voor kinderen met een beperking. Zij vertelt zonder schaamte hoe belangrijk dat uurtje in het zwembad voor haar dochter is.

Stap 2

Stap twee is ouders informeren over sportverenigingen en de organisatie daarvan. In de tweede serie filmpjes doet Yasar dat onder meer door in een sportkantine achter de bar te staan en door ouders te laten vertellen hoe leuk het is om betrokken te zijn bij de vereniging waar hun kinderen sporten.

Stap 3

De laatste serie filmpjes gaat dieper in op de ouderbetrokkenheid. Daarin komt onder meer ook het intakegesprek ter sprake. Prachtig is het moment waarop een jongetje tijdens een intakegesprek wordt gevraagd wie hij het liefst langs de lijn ziet staan als hij voetbalt: 'Mijn vader!', zegt hij. Die vader glimt van trots. Ongetwijfeld zal hij zo langzamerhand beseffen hoe belangrijk zijn betrokkenheid bij zijn zoon en de vereniging is.

Drempels verlagen

Inez Rastovac, sportconsulent Diversiteit bij de gemeente Tilburg, was betrokken bij de productie van de DVD. Zij ziet de DVD als een mooi ondersteunend instrument voor verenigingen om problemen rond ouderparticipatie bespreekbaar te maken. 'Ook in Tilburg hebben verenigingen te maken met teruglopende belangstelling voor vrijwilligerswerk', vertelt Rastovac. 'Veel verenigingen weten onvoldoende hoe zij allochtone ouders bij de club kunnen betrekken. Deze DVD kan daarbij helpen.' In december 2009 organiseerde Rastovac een bijeenkomst voor bestuurders van de Tilburgse verenigingen die participeren in het project Meedoen Alle Jeugd door Sport.

Voor die gelegenheid nodigde zij Yasar Üstüner uit om de DVD - die toen overigens nog niet helemaal klaar was - te presenteren. Yasar liet steeds één van de tien filmpjes zien en daagde de aanwezigen uit tot discussie. 'Bij die bijeenkomst bleek de DVD de juiste snaar te raken', zegt Rastovac. 'Het is een instrument dat alle betrokkenen tot nadenken stemt over het overbruggen van de informatie-achterstand bij ouders van allochtone jeugdleden.' Een belangrijke ontdekking was dat veel verenigingsbestuurders niet beseffen hoe 'vreemd' onze verenigingscultuur eigenlijk is in de ogen van nieuwe Nederlanders.

T-party

Een heel ander instrument dat ingezet kan worden om de betrokkenheid van ouders te vergroten is de T-party. Dit instrument is op een aantal plaatsen in Nederland ingezet om allochtone Nederlanders er onder andere van te doordringen hoe belangrijk sport en bewegen is voor hun kinderen en dat hun eigen leefstijl daar een beslissende rol in kan spelen. De T-party is echter ook breder in te zetten, bijvoorbeeld om het contact tussen een sportvereniging en allochtone ouders te verbeteren.

De T-party is afgeleid van de beroemde Tupperware-parties. In 1945 ontwikkelde de Amerikaan Tupper kunststof bakjes waarin voedsel luchtdicht kon worden afgesloten. Het bedrijf ontwikkelde bovendien een bijzondere verkoopstrategie: de Tupperware-party. Daarbij werd een huisvrouw met veel sociale contacten gevraagd een tiental vriendinnen uit te nodigen voor een 'feestje'. Tijdens die party demonstreerde een consulent van Tupperware de producten van het bedrijf. Vervolgens konden de

aanwezig die Tupperware-producten natuurlijk kopen.

De opzet van de T-party is vergelijkbaar. Met behulp van een sleutelfiguur bij de vereniging wordt een gastouder geworven. Deze wordt gevraagd om zes tot tien andere ouders uit het eigen netwerk uit te nodigen om thuis een middag of avond onder leiding van een deskundige te praten over gezondheid en actieve leefstijl. Het programma van de bijeenkomst staat alleen in hoofdlijnen vast. De deskundige peilt na zijn inleiding welke vragen en behoeften de ouders hebben en stemt daar de gespreksonderwerpen op af.

Door met dezelfde groep een tweede en een derde T-party te organiseren, leren de deelnemers elkaar beter kennen en verdwijnt wellicht de eventuele schroom om openlijk over mogelijke problemen te praten.

Open discussie

Pedagogisch adviseur Fatma Engin leidde in Tilburg een pilot-T-party. 'Via Inez Rastovac, sportconsulent van de gemeente Tilburg, benaderde ik twee Turkse vrouwen die regelmatig aan sport- en beweegactiviteiten meedoen', vertelt zij. 'Zij benaderden op hun beurt vriendinnen en kennissen, zodat ik kon beginnen met een groep van elf Turkse vrouwen.'

Van te voren had Fatma de vrouwen aangekondigd dat er drie weken achter elkaar op dezelfde tijd een T-party georganiseerd zouden worden. 'De eerste keer heb ik een inleidend verhaal gehouden en geïnventariseerd wat voor die vrouwen belangrijk was.' Fatma gebruikte daarbij zogenaamde argumentenkaartjes; negen kaartjes met stellingen die allemaal beginnen met 'Ik vind het belangrijk dat mijn kind....' en vervolgen met negen verschillende aspecten die een ouder belangrijk kan vinden voor een kind.

Fatma vroeg iedere vrouw de negen kaartjes op volgorde van belangrijkheid te leggen en vervolgens om die volgorde te motiveren. 'Zo komen al gauw verschillen aan het licht, bijvoorbeeld omdat de leeftijd van kinderen sterk kunnen verschillen.' Die verschillen zijn eigenlijk niet eens belangrijk. Waar het om gaat is dat de vrouwen op een speelse manier tot discussie worden uitgedaagd en dus om na te denken over hun eigen standpunten en dat van anderen. Om dezelfde reden heeft Fatma tijdens de eerste T-party delen van de eerdergenoemde DVD 'Sport en Bewegen: Wie doet er mee?'.

Op basis van de discussies kon Fatma peilen welke onderwerpen belangrijk waren voor de volgende twee T-parties.

Volgens Fatma waren de elf vrouwen erg enthousiast over de drie T-parties en merkte zij dat de onderlinge sfeer losser en opener werd.

Combinatie van instrumenten

Ook sportverenigingen kunnen ouders uitdagen om T-parties te organiseren. Een optie is bijvoorbeeld om ouders van jeugdleden uit hetzelfde team een paar weken na het begin van het seizoen voor een T-party uit te nodigen. Of een T-party te organiseren voor ouders die in de afgelopen periode een intakegesprek hebben gehad. Zo'n middag of avond is een uitgelezen mogelijkheid om ouders wat intensiever bij de club te betrekken. Zorg er overigens wel voor dat zo'n T-party geen eenrichtingsverkeer wordt. Geef ouders de ruimte om over hun ervaringen met de club te vertellen.

De eerder besproken DVD kan ouders tijdens een T-party daartoe uitdagen. De organisator van de T-party kan overwegen om tijdens de bijeenkomst een aantal van de filmpjes op die DVD te bekijken. Daarmee slaat hij twee vliegen in een klap: de filmpjes informeren en nodigen bovendien uit tot discussie. De combinatie van intake-gesprekken, DVD en T-party kan ouders van allochtone jeugdleden geleidelijk meer bij de vereniging betrekken.

Tenslotte

Zoals eerder opgemerkt, bleek tijdens een proefvertoning van de DVD dat verenigingsbestuurders onvoldoende beseften hoe onbekend onze verenigingscultuur is voor Nieuwe Nederlanders. De DVD helpt verenigingen te beseffen dat zij zelf moeite moeten doen om de drempel voor allochtone ouders te verlagen.

Daar is meer voor nodig dan informatieoverdracht. Dat is ook de ervaring van Jan Trooster. Hij is als contactmakelaar betrokken bij een project in de wijk Veldhuizen in de gemeente Ede. Doel van het project is het verbeteren van het contact en begrip tussen bewoners van verschillende etnische groepen en het vergroten van de deelname aan activiteiten door bewoners van allochtone afkomst. Eén van de speerpunten van het project is sport. Trooster heeft voor het project nadrukkelijk contact gezocht met de allochtone gemeenschap. Zo is na een Iftar-maaltijd in een moskee de DVD vertoond aan een groep vertegenwoordigers van Edese voetbalverenigingen en zelforganisaties van allochtonen. 'Mede als gevolg van de discussies die daarop ontstonden, zijn bij de clubs daarna heldere gedragsregels afgesproken en hebben alle verenigingen intakegesprekken ingevoerd', vertelt Trooster. Bovendien meldden zich een aantal allochtone vrijwilligers om zitting te nemen in de klankbordgroep van het project.

Volgens hem is dat nog maar het begin, een basis. 'Maar om ouders van allochtone jeugdleden bij verenigingen te betrekken is meer nodig', zegt hij. 'Dan gaat het om het hele sociale klimaat waardoor mensen zich welkom voelen en het gevoel krijgen erbij te horen.' Dat gaat veel verder dan het invoeren van 'simpele' gedragsregels, maar om de bereidheid van verenigingen om geleidelijk de eigen 'puur Nederlandse' cultuur te veranderen. Dat betekent ook veranderingen accepteren in de inrichting en het assortiment van de kantine en bijvoorbeeld verbreding van de muziekkeuze. 'Om dat te realiseren is draagvlak nodig', meent Trooster. 'Niet alleen bij het bestuur van verenigingen, maar juist bij het middenkader.'

Kortom, de trouwe autochtone vrijwilligers van een vereniging zullen moeten accepteren dat grotere betrokkenheid van allochtone Nederlanders de cultuur van een vereniging onherroepelijk zal veranderen. Ook zij hebben tijd nodig om te beseffen dat dit een verrijking kan betekenen. Bij het Rotterdamse HOV zijn wat dat betreft al belangrijke stappen gezet. 'We hebben hier vorig jaar een multiculturele nieuwjaarsborrel voor de jeugdafdeling georganiseerd', vertelt Ineke Kalkman. 'Dat was voor iedereen wennen, maar we kregen veel positieve reacties!'

DE SPORTVERENIGING ALS MEDE-OPVOEDER

Carlijn Hoedemaker en Lisanne van der Palen

DE SPORTVERENIGING ALS MEDE-OPVOEDER

Sportverenigingen hebben, net als bijvoorbeeld muziek- en dansscholen, een pedagogische taak. Om die taak optimaal uit te voeren, moeten verenigingen zorgen voor een goed pedagogisch klimaat. Welke aspecten spelen daarbij een rol?

De sportvereniging is een leefgemeenschap die gebaat is bij actieve, zorgzame, initiatiefrijke en verantwoordelijke leden. Dit bevordert niet alleen het plezier waarmee kinderen sporten maar ook een positief sportklimaat waarin veel geleerd kan worden. Zoals kinderen op school niet alleen taal en rekenen leren, maar ook sociale en emotionele vaardigheden, dragen ook sportverenigingen bij aan de opvoeding van kinderen.

NOC*NSF schreef in 2008 in een publicatie over de maatschappelijke waarde van sport. Daarin wordt geconcludeerd dat het bereiken van de positieve maatschappelijke (en opvoedkundige) effecten van sport mede afhangt van het pedagogisch klimaat bij verenigingen. Kortom, sport heeft opvoedkundige - en dus maatschappelijke - waarde mits het pedagogisch klimaat van verenigingen daarvoor geschikt is.

In het kader van het project Meedoen Alle Jeugd door Sport hebben verschillende bonden en verenigingen initiatieven ontplooid om het pedagogisch klimaat te verbeteren. Die initiatieven passen heel goed bij de taakstelling van Meedoen

om jongeren in achterstandsposities bij de sport te betrekken. Voor deze jongeren is een goed pedagogisch klimaat extra belangrijk. Maar ook bij verenigingen die niet of nauwelijks met kinderen uit achterstandssituaties te maken hebben, is er vaak nog veel aan het pedagogisch klimaat te verbeteren. De ervaringen van Meedoen-verenigingen en -bonden zijn dan ook voor alle sportverenigingen nuttig.

Pedagogische doelen in verenigingsbeleid

Om het pedagogisch klimaat te kunnen verbeteren, is het aan te bevelen eerst te analyseren hoe kinderen en ouders dat klimaat op dit moment ervaren. Gesprekken, observaties en enquêtes kunnen daarover zinvolle informatie bieden. Ongetwijfeld levert dat verbeterpunten op. In hoeverre die voor een vereniging relevant zijn, hangt onder meer af van de visie van het bestuur. Het pedagogisch klimaat van een vereniging kan je nu eenmaal niet los zien van het verenigingsbeleid. Sterker, het is aan te raden om pedagogische doelen op te nemen in het (jeugd)beleidsplan van de vereniging. Wie 'A' zegt, moet ook 'B' zeggen. Dus verenigingen die besluiten hun pedagogisch klimaat te verbeteren, moeten op basis van hun analyse en hun beleid concrete daden stellen om tot het gewenste klimaat te komen.

Het kind centraal

De belangrijkste voorwaarde die we aan een goed pedagogisch klimaat kunnen stellen, is dat het kind en zijn belangen centraal staan. Dat betekent dat de omstandigheden zodanig zijn dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Zij moeten zich bij een vereniging veilig voelen, met plezier sporten en gezien en gehoord worden. Persoonlijke aandacht voor elk kind is belangrijk. Zorg als trainer dat je aandacht niet alleen naar het team uitgaat maar dat je voldoende één op één aandacht geeft.

Tip: benader kinderen positief en beloon ze voor goed gedrag. Elk kind vindt het leuk om een complimentje te krijgen van de trainer!

Duidelijke regels

Een optimaal pedagogisch klimaat heeft alles te maken met de wijze waarop mensen elkaar bejegenen. Hoe gaan trainers met kinderen om, en andersom? Hoe gaan kinderen met elkaar om? Hoe gedragen ouders zich tijdens trainingen en wedstrijden? Bij veel onrust ontbreekt het vaak aan duidelijke regels. Kinderen schreeuwen dan letterlijk om duidelijkheid en grenzen. Om het pedagogisch klimaat te verbeteren zijn duidelijke huis- en gedragsregels in de vorm van do's maar ook van don'ts een belangrijk hulpmiddel. Voorwaarde: die regels moeten voor iedereen duidelijk zijn.

Tip: Hang regels zichtbaar op daar waar ze van toepassing zijn. Gebruik eventueel pictogrammen om regels te illustreren.

Trainer: 'the significant other'

Het verdient aanbeveling om trainers te betrekken bij het opstellen van de huis- en gedragsregels. Zij spelen immers een belangrijke rol bij het creëren en handhaven van een positief pedagogisch klimaat en moeten bereid zijn om de regels te handhaven.

Bij de Judobond hebben trainers nadrukkelijk de rol van 'significant other'. Trainers maken hun pupillen bewust van hun gedrag en de sociale normen. Die hiërarchische positie van trainers komt binnen judo ook tot uiting in de kleding. Veel judotrainers onderscheiden zich zichtbaar van hun pupillen door hun zwarte band. Ook in andere sporten is de hiërarchie tussen trainers en pupillen zichtbaar te maken. Bijvoorbeeld door trainers in een eigen tenue te laten werken. Via gedragsregels verplicht je ze dan vervolgens weer dat te dragen!

Omdat trainers zoveel invloed hebben op het pedagogisch klimaat, moeten verenigingen veel zorg besteden aan de selectie en scholing van trainers. Het belangrijkste is dat trainers echt betrokken zijn bij kinderen en oog hebben voor hun belangen. Aansluiting zoeken bij het gevoel van het kind is cruciaal. Negatief gedrag heeft meestal een oorzaak.

De 'klassieke' trainerscursus besteedt vooral aandacht aan sporttechnische kanten van het vak. Veel sportbonden beseffen dat dit niet meer voldoende is om trainers te laten bijdragen aan een goed pedagogisch klimaat en organiseren bijscholingen gericht op pedagogiek en didactiek. Daarnaast verdient het aanbeveling om regelmatig trainersbijeenkomsten te organiseren. Die bijeenkomsten zorgen voor afstemming tussen trainers, zodat iedereen dezelfde regels en afspraken in de vereniging hanteert. Bovendien blijven trainers zo op de hoogte van wat er in een vereniging speelt.

Contact met de kinderen

Hoewel een sportvereniging een 'opvoedingsmilieu' is, is er wel een groot verschil met bijvoorbeeld school. Want kinderen sporten in de eerste plaats voor hun plezier. Het is daarom niet zo gek om kinderen te betrekken bij het opstellen van huis- en gedragsregels. Regels worden beter nageleefd als kinderen helpen bij het formuleren ervan. Enkele sportverenigingen vragen kinderen bovendien regelmatig naar hun wensen en verwachtingen over hun lidmaatschap. Trainingen sluiten daarmee beter aan bij de belevingswereld, verwachtingen en wensen van kinderen. Dit werkt bovendien gunstig op het ledenbehoud. Dat laatste geldt ook voor de optie om jeugd in de loop van hun verenigingscarrière meer verantwoordelijkheid te geven en hen bijvoorbeeld trainers van jongere teams te laten assisteren. Daarmee bouwt een vereniging aan het zelfvertrouwen van jongeren. Bovendien ontwikkelen zij daarmee didactische vaardigheden.

Ouders betrekken

Behalve trainers spelen ook ouders een belangrijke rol. Hun betrokkenheid blijkt een positieve invloed te hebben op het pedagogisch klimaat van een vereniging. Het is dus zaak om ouders bij de vereniging te betrekken.

Verschillende verenigingen doen dat met een verplicht intakegesprek met de ouders van de nieuwe jeugdleden. Dat gesprek dient in de eerste plaats ter kennismaking met de vereniging. Bij voorkeur zijn daarom een (jeugd)bestuurder en een trainer bij dat gesprek aanwezig. Het intakegesprek is ook het moment om de huis- en gedragsregels uit te leggen.

Tijdens een goed intakegesprek is ook ruimte voor inbreng van ouders en kind. Zij kunnen vragen stellen over het reilen en

zeilen van de vereniging. Een aantal verenigingen gaat verder en vraagt ouders een contract te ondertekenen, waarin de rechten en plichten duidelijk op een rijtje staan.

Een vervolg op het intakegesprek is een ouderavond. Tijdens zo'n ouderavond geven trainers uitleg over het spel en hun aanpak. Bovendien wordt iets verteld over de structuur van de vereniging en uitgelegd wat er met het contributiegeld gebeurt. Tenslotte is zo'n ouderavond dé gelegenheid om afspraken te maken over bijvoorbeeld het vervoer naar uitwedstrijden en ander vrijwilligerswerk. Veel verenigingen stellen die inmiddels voor ouders verplicht, nadat de opkomst aanvankelijk erg laag bleek. Ouders worden op deze manier gewezen op hun verantwoordelijkheid als ouder en betrokkene bij de vereniging.

Tip: Zorg dat de sportvereniging een oudervriendelijke omgeving is, met ruimte voor gezinsleden die meekomen om zich te vermaken.

Goed voor de club!

Op papier lijkt het eenvoudig om een goed pedagogisch klimaat te vestigen. In de praktijk is het echter niet altijd makkelijk om bijvoorbeeld duidelijke regels te stellen en die consequent te handhaven. Dat vraagt om voortdurende aandacht en wellicht zelfs om een interne 'ombudsman', die tot taak heeft het pedagogisch klimaat te bewaken.

De ervaring leert dat aandacht voor het pedagogisch klimaat direct effect heeft op de sfeer binnen een vereniging. Kinderen (en hun ouders!) komen daardoor met meer plezier naar de club. Bovendien leren zij bijna als vanzelfsprekend een sportieve houding aan te nemen. Want onsportief gedrag, wordt - als het goed is - onmiddellijk gecorrigeerd.

Verschillende sportbonden beseffen het belang van een pedagogisch klimaat bij hun verenigingen en ondersteunen dat met raad en daad. De Judobond heeft bijvoorbeeld een pedagogisch handboek (inclusief dvd) ontwikkeld om trainers bewust te maken van hun rol in omgang met kinderen en hen inzicht te geven in het eigen functioneren.

De Koninklijke Nederlandse Krachtsportfederatie (KNKF) heeft het Fight Right-Keurmerk ontwikkeld. Om dit keurmerk te mogen voeren, moeten krachtsportverenigingen onder meer een bepaald pedagogisch en didactisch niveau halen. Verenigingen van bonden die (nog) niet zo'n keurmerk hebben, werken gewoon op eigen kracht aan hun pedagogisch klimaat. Ook zonder formeel keurmerk komt de waardering vanzelf: jeugd die met plezier sport en ouders die trots zijn op hun kinderen. Kortom; een betere sfeer in en om de eigen velden.

Met dank aan de goede initiatieven van de onderstaande partijen:

- Ineke Kalkman en Liesbeth van der Meer (Rotterdam Sportsupport)
- Han van Dijk en Benny van den Broek (JBN)
- Chaïb el Maach (KNKF)
- Tessa Blom, Abdellah Ahrouch en Bart Logchies (Sportzorgtrajecten)
- Mar Schuringa (KNVB)
- Zouheir Youkaj (Lotus Gym)

LEREN VAN MEEDOEN

Bron van kennis en ervaring

In de periode van 2006 tot en met 2010 heeft het project Meedoen Alle Jeugd door Sport plaats gevonden. Ruim 500 sportverenigingen zijn in deze periode aan de slag gegaan om meer jeugd te werven voor hun vereniging. 9 sportbonden en 11 gemeenten hebben hun hierbij ondersteund. Deze driehoek van partijen is zeer effectief gebleken, zowel op kwalitatief als op kwantitatief niveau.

In vijf jaar zijn veel lessen geleerd. Wat zijn succesfactoren, en wat zijn faalfactoren geweest binnen Meedoen? Iedere gemeente, iedere bond en iedere vereniging heeft haar eigen specifieke leermomenten gehad. Deze leermomenten hebben plaats gevonden binnen 7 thema's. In deze publicatie Leren van Meedoen zijn deze thema's omschreven, en zijn de belangrijkste factoren van succes en falen omschreven.

Leren van Meedoen is werkelijk een bron van kennis en ervaring.

In samenwerking met

NISB is het kennis- en innovatie-instituut dat aanzet tot sport en bewegen om participatie, leefbaarheid en gezondheid te bevorderen
Horapark 4 6717 LZ Ede - Postbus 643 6710 BP Ede - T (0318) 49 09 00 - F (0318) 49 09 95 - E info@nisb.nl - W www.nisb.nl

